Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

Газетэмнай 1921 оной декабриин 21-hээ гарана | № 40 (15663) | 1981 оной февралиин 17, вторник | Сэн 2 мүнгэн.

АЖАЛША КОЛЛЕКТИВ

Байгал-Амарай түмэр замай хэдэн мянгаад барилгашадай дунда 19-дэхи тоннельнэ отрядай коммунист Юрий Данилович Бардаченкын хүтэлбэрилдэг бригадын шэн габьяата ажал болон арюун һайхан үйлэ хэрэгүүд тухай дуулаагүй хүнүүд үсөөн байха. Һаяхан тус бригадын гэшүүд — Борис Иванов, Олег Асмолов, Сергей Войцеховский, Аркадий Кравцов, Николай Шевченко, Владимир Антоненко болон бусад хэдэн проходчигууд Байкальска тоннелиин малталга дээрэ ажалай үндэр бүтээсэ туйлажа, дахинаа нэрэ солоёо алдаршуулба. Ушарынь, энэ жэлэй февралиин 6-да, Дабаанай доро газарай гүнзэгыдэ һүүлшын метрнүүдые малтажа, Социалис Ажалай Геройн В. Р. Толстоуховай даадаг бригадатай уулзаа. Тингэжэ тоннель малтагшад энэ шухалын шухала, тон харюусалгатай хүдэлмэриие хараалагдаһан болзорһоонь жэлээр түргэдшалан дүүргэжэ шадаба. Энээнэй урда тээ нүхэр Бардаченкын бригадынхид һара соо 138 метр шулуун хада нүхэлэн гаталжа, орон дотороо юрэдөөшье үзэгдөөгүй үрэ дүн туйлаһан байгаа. Имэ гайхамшаг ажалай эшэ үндэһэниинь хаанаһааб гэхэдэ, эндэ эбтэй эетэй, эрдэмтэй үүсхэл ехэтэй ажалша бэрхэ коллектив байгуулагдаа гэжэ онсолон тэмдэглэе. Тиимэһээ тус бригадын гэшүүдэй бүхы дэмбэрэлтэ һайхан хэрэгүүд эндэһээ эхитэй гэжэ хэлэхэдэ, алдуу болохогүй. Тус коллективэй гэшүүд даабарнта ажалдаа коммунис ёһоор хандадаг, «нэгэн бултанайнгаа түлөө, бултадаа нэгэнэйнгээ түлөө» гэһэн гуримые заатагүй бэелүүлдэг байха юм. Хүн бүхэндэ анхаралтай байлга, бэе бэедээ туһалалсалга ба эрилтэ ехэтэйгээр хандалга ажабайдалайнь ёһо заншал болонхой. Имэ һайшаалтай жэшээ баримтануудые предприяти, ажахы бүхэндэ хаража болоно.

Үнэхөөрөө, манай нийтын-политическэ ажабайдалда, хүнүүдые коммунис ёһоор хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ ажалша коллективэй үүргэ ба харюусалга тон ехэ. Эндэ материальна ба оюун бодолой баялиг бүридүүлэгдэжэ, тэрэнтэй хамта үйлэдбэриин ээзэд байһан ажалшадай үүргэ батажана, хүнүүдэй абари зан бодото ёһоор бүрилдэн хүмүүжэнэ гэжэ КПСС-эй XXV съезд тэмдэглэһэн байна.

Ажалша коллективүүд гүрэнэй ба нийтын хэрэгүүдые зүбшэн хэлсэлгэдэ, ажаһуудалай шухала асуудалнуудые шиидхэлгэдэ, тэрэшэлэн үйлэдбэриие хүгжөөлгэдэ, мүн социальна-соёлой хэрэглэмжэ болон материальна урмашуулгада зорюулагдаһан мүнгэ зөөриие гаргалгада хэрэгтэ хабаадалсана гэжэ манай Үндэһэн Хуули соонь сэхэ бэшээтэй. Тингэжэ СССР-эй Конституци хуулита ёһоор ажалша коллективүүдэй үүргые батадхаһан байна гээшэ.

Мүнөө үедэ бүгэдэ арадай зүбшэн хэлсэлтэдэ табигдаад байһан Гол шэглэлнүүд соо «...Үйлэдбэриие хүтэлбэрилгэ ба түсэблэлгэдэ, кадрнуудай мэргэжэл дээшэлүүлхэ асуудалнуудые шиидхэлгэдэ, хүдэлмэрилэгшэдэй ажалай ба ажаһуудалай эрхэ байдал һайжаруулгада, журам сахижүүлгэдэ, мүн ажалдаа коммунис ёһоор хандадаг байдаар хүмүүжүүлгэдэ ажалша коллективүүдэй үүргые улам дээшэлүүлхэ...» гээд үшөө дахин тэмдэглэгдэнэ.

Энэ тон зүб эрилтэ. Яахадааб гэхэдэ, ажалша коллективүүд өөһэдынгөө гэшүүдые коммунис үзэл сурталаар хүмүүжүүлхэ, тэдэнэй эрдэм болбосорол болон мэргэжэл шадабари дээшэлүүлхэ, ажалай журам бэхижүүлхэ уялгатай бшуу. Һүүлэй үедэ энэ асуудал үргэнөөр зүбшэгдэжэ, коллективэй үүргэ болон харюусалга дээшэлүүлхэ зорилготой тодорхой хэмжээ ябуулганууд бэелүүлэгдэжэ байнхай. Гэрэнэй ашаар эрдэм наукын туйлалтануудые, түрүү дүй дүршэл үйлэдбэридэ нэбтэрүүлхэ, хүдэлмэришэн бүхэнэй эдэбхи үүсхэл бадаруулха, үрэ дүнтэйгээр ажаллаха ба амарха тааруу зохид эрхэ байдал эмхидхэн байгуулха талаар ехэ хүдэлмэри ябуулагдана. Имагтал ингэжэ ябуулгаяа эрхилдэг ажалша коллективүүд, нэрлэбэл, Улаан-Үдын «Теплоприбор», шэлэй, судна бүтээлгын заводууд, Ленинскэ комсомолой нэрэмжэтэ нарин сэмбын комбинат, «Туяана» гэжэ оёдолой нэгэдэл, Баргажанай, Итанцын леспромхозууд, Зэдын районой Оёорой совхоз, Түнхэнэй «Маяк» колхоз болон бусад гүрэнэй түсэб болон социалис уялгануудаа амжалтатайгаар бэелүүлнэ гээшэ. Мүн энээнии Бүхэсоюзна социалис мүрысөөндэ илаһан Зүүн Сибириин түмэр замай М. И. Калининай нэрэмжэтэ Улаан-Үдын локомотивна депогой, Улаан-Үдын районой гахайн мяха үйлэдбэрилдэг ажахынууд хоорондын нэгэдэлэй ажалша коллективүүдэй амжалтанууд эли тодоор гэршэлэн харуулна. Эдэ коллективүүдтэ ханн нүхэсэлэй мэдэрэл, бэе бэедээ нүхэр ёһоор хандаха ябадал бата бэхеэр нэбтэрэнхэй. Үйлэдбэриин коллективүүдэй үүргые дээшэлүүлгээр бодото байдал дээрэ олон онол арганууд зохёогдонхой юм. Жэшээнь, цехүүдтэ, участогуудта хүдэлмэришэдэй суглаанууд эгээл нүлөө ехэтэй онол арга болоо. Социалис мүрысөөнэй дүримүүд, үрэ дүнгүүдыень гаргалга, материальна ба моральна талаар урмашуулга хүдэлмэришэн бүхэнэй гансахан шадабари мэргэжэлээ дээшэлүүлхэ ба дүүрэн хүсөөрөө хүдэлхэ бэшэ, харин хажуудаа хүдэлдэг нүхэдтөө, бригадынгаа гэшүүдтэ һаналаа табижа, гэзэгдэжэ ябагшадые түрүүшүүлэй зэргэдэ гаргахын түлөө оролдохо хэрэгтэ сүм зорюулагданхай. Тиихэдэ ажалай жэшээтэ һайн журамай түлөө тэмсэл саг зуурын бэшэ, харин ажалша коллективүүдэй үдэр бүри ябуулдаг хэрэг боложиво тогтоинжоо.

Гэбэшье, нэгэ зарим предприятинуудта, колхоз болон совхозуудта хүмүүжүүлгын хүдэлмэри һайнаар ябуулагданагүй, ажалшадай али болохо эрилтэ хэрэглэмжэнүүд саг соогоо дүүргэгдэнэгүй, эсэстэнь хүсэд һайн ажалша коллективүүд байгуулагданагүй. Имэ ушарнууд пивын ба хиршиисэн заводуудта, «Жилгражданстрой» трестын 2-дохи СМУ-да, мяха-консервын комбинадай зарим цехүүдтэ, барилгын эмхинүүдтэ үзэгдэнэ.

Нийтын баялигта гамтайгаар хандажа шадаха гээшэ ажалша коллективүүдэй гол зорилгонуудай нэгэн мүн. Арьбалалта, алмалта үйлэдбэриин ашаг үрэтэй, хүдэлмэриин шанартай таһаршагүй нягта холбоотой юм. Тиимэ тула энэ асуудалда онсо анхарал хандуулагдаха ёһотой. Үйлэдбэри дээрэ али нэгэ талаараа хүмүүжүүлгэдэ хабаагүй асуудал байхагүй. Ушар нимэһээ нэгэ предприятиһаа нүгөөдэдэ ошодог, нэнэ барилгаһаа нүгөөдэдэ ерэжэ, эмхи гурим алдуулдаг, шадаал һаа, нийтын зөөри үбэршэлхые оролдодог зарнмашуултай ажалша коллектив эрид тэмсэл ябуулха зэргэтэй.

Ажалша коллективүүд өөһэдынгөө бүхы ажал ябуулгаар партиин политикын олониитын зохёон байгуулха хүдэлмэритэй нэгэдэлтэдэнь, ажахын политическэ ба үзэл сурталай хүмүүжүүлгын зорилгонуудые амжалтатайгаар шиидхэлгэдэ эдэбхитэйгээр туһална. Тиимэһээ ажалша коллективүүдэй үүргэ болон харюусалгые бүри дээшэлүүлхын тула нютагуудтахи партийна, профсоюзай болон комсомолой организацинууд үдэр бүриин анхарал табижа, эмхидхэлэй ба политическэ хүдэлмэри саг үргэлжэ ябуулжа байха ёһотой.

РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведтэ, ВЦСПС-тэ

Үйлэдбэриин ашаг үрэ ба хүдэлмэриин шанар дээшэлүүлхын, РСФСР-эй 1980 оной болон арбадахи табан жэлэй Экономическа ба социальна хүгжэлтын гүрэнэй түсэбые амжалтатайгаар дүүргэхын түлөө автономито республиканууд, хизаарнуудай, областьнуудай, городуудай, автономито округуудай, городской болон хүдөөгэй районуудай, нэгэдэлнүүдэй, предприятинуудай организацинуудай ба эмхи зургаануудай, колхоз, совхозуудай коллективүүдэй дунда дэлгэрһэн Бүхэроссин социалис мүрысөөнэй дүнгүүдые РСФСР-эй Министрнүүдэй Совет, Профессиональна Союзуудай Бүхэсоюзна Центральна Совет хаража үзөөд, энэ асуудалаар зохихо тогтоол батала н абаба.

Эдэнэр илаһанда тоологдожо, РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй ба ВЦСПС-эй дамжуулгын Улаан тугуудаар шагнагдаа гэбэл:

БУРЯАДАЙ АССР-hээ:
ГОРОДУУД БА ГОРОДСКОЙ РАЙОНУУД

Улаан-Үдэ хото;

НЭГЭДЭЛНҮҮДЭЙ, ПРЕДПРИЯТИНУУДАЙ, БАРИЛГАНУУДАЙ, ЭРДЭМ-ШЭНЖЭЛГЫН БА БУСАД ОРГАНИЗАЦИНУУДАЙ, ЭМХИ ЗУРГААНУУДАЙ КОЛЛЕКТИВҮҮД

РСФСР-эй ТЕКСТИЛЬНЭ ПРОМЫШЛЕННОСТИИН МИНИСТЕРСТВЫН МЭДЭЛЭЙ

Улаан-Үдын Ленинскэ комсомолой нэрэмжэтэ нарин сэмбын комбинат;

РСФСР-эй ТҮЛИШЫН ПРОМЫШЛЕННОСТИИН МИНИСТЕРСТВЫН МЭДЭЛЭЙ

Буряадай АССР-эй Түлишын промышленностиин министерствын Ивалгын леспромхоз;

КОЛХОЗ, СОВХОЗУУДАЙ, АГРОПРОМЫШЛЕННА НЭГЭДЭЛНҮҮДЭЙ, АЖАХЫНУУД ХООРОНДЫН ПРЕДПРИЯТИНУУДАЙ БА ОРГАНИЗАЦИНУУДАЙ, ЭРДЭМ-ШЭНЖЭЛГЫН ЭМХИ ЗУРГААНУУДАЙ КОЛЛЕКТИВҮҮД

Зэдын районой Оёорой совхоз, Загарайн районой Загарайн шубуунай фабрика; Улаан-Үдын районой Сотниковско шубуунай фабрика; Улаан-Үдын районой Улаан-Үдын шубуунай фабрика.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

БАЙГАЛ-АМАРАЙ ТҮМЭР ЗАМАЙ МАГИСТРАЛИИЕ БАРИЛГАДА БА АШАГЛАЛГАДА ХАБААДАЖА ОНСО ШАЛГАРАГШАДЫЕ СССР-эй ОРДЕН БОЛОН МЕДАЛЬНУУДААР ШАГНАХА ТУХАЙ

Байгал-Амарай түмэр замай магистралиие барилгада ба ашаглалгада туйлаһан амжалтануудайнь түлөө шагнаха гэбэл:

АЖАЛАЙ АЛДАР СОЛЫН III ШАТЫН ОРДЕНООР

Рыбин Александр Петровичые — «ЗапБАМстроймеханизация» трестын 138-дахи оньһожоруулагдамал колоннын бульдозерой машинист.

Семенюта Виктор Яковлевичые — Зүүн Сибириин граждан авиациин управлениин онгосын командир.

Тимощик Анатолий Васильевичые — «Нижнеангарсктрансстрой» трестын барилга-хабсаралгын 575-дахи поездын модо отологшодой бригадир.

Титова Валентина Павловнае — Зүүн-Сибириин түмэр замай Улаан-Үдэ станциин паркын дежурна.

Тумуров Цыден-Дондок Жамсарановичые — Зүүн Сибириин граждан авиациин управлениин бортовой механик.

Шелест Борис Аникеевичые — барилгын «БАМтоннельстрой» управлениин 27-дохи тоннельнэ отрядай бетонщик.

Шелковников Иван Дмитриевичые — «Нижнеангарсктрансстройн» УРС-ын автомобилиин жолоошон.

Карпов Петр Георгиевичые — «ЗапБАМстроймеханизация» трестын 161-дэхи оньһожоруулагдамал колоннын автомобилиин жолоошон.

Кирсанов Алексей Анистифоровичые — «ЗапБАМстроймеханизация» трестын 139-дэхи оньһожоруулагдамал колоннын экскаваторай машинист.

Князев Виктор Борисовичые — «ЗапБАМстроймеханизация» трестын 138-дахи оньһожоруулагдамал колоннын экскаваторай машинист.

Кокорин Юрий Самсоновичые — «Нижнеангарсктрансстрой» трестын 140-дэхи оньһожоруулагдамал колоннын автомобилиин жолоошон.

Колмаков Анатолий Михайловичые — «Нижнеангарсктрансстрой» трестын үйлэдбэриин-технологическа комплектациин управлениин хүдэлмэрилэгшэ.

Кочнев Виктор Николаевичые — барилгын «БАМтоннельстрой» управлениин 12-дохи тоннельнэ отрядай бригадир.

Кулагин Владимир Ефимовичые — Улаан-Үдын Е. Ф. Кожевниковэй нэрэмжэтэ хүүргын түмэр хэрэгсэлнүүдэй заводой комплексно бригадын бригадир.

Листопад Василий Федоровичые — хүүргэ барилгын 9-дэхи трестын 52-дохи мостоотрядай хабсаргагша.

Макаров Иван Михайловичые — «ЗапБАМстроймеханизация» трестын 160-дахи оньһожоруулагдамал колоннын автомобилиин жолоошон.

Макейкин Александр Ивановичые — «Нижнеангарсктрансстрой» трестын барилга-хабсаралгын 572-дохи поездын механик.

Никифоров Юрий Семеновичые — «ЗапБАМстроймеханизация» трестын 142-дохи оньһожоруулагдамал колоннын экскаваторай машинист.

Новиков Степан Исаковичые — «Нижнеангарсктрансстрой» трестын барилга-хабсаралгын 607-дохи поездын кранай машинист.

Новолодский Константин Ивановичые — «Нижнеангарсктрансстрой» трестын автобазын автомобилиин жолоошон.

Орлова Нина Анатольевнае — «ЛенБАМстройн» нүүдэл оньһожоруулагдамал колоннын начальнигай орлогшо.

Орсоев Арнольд Матвеевичые — Улаан-Үдын Е. Ф. Кожевниковэй нэрэмжэтэ хүүргын түмэр хэрэгсэлнүүдэй заводой комплексно бригадын бригадир.

Остроухов Александр Андреевичые — «Нижнеангарсктрансстрой» трестын барилга-хабсаралгын 648-дахи поездын модошо дархашуулай бригадир.

Пельменев Владимир Викторовичые — «Шахтспецстрой» трестын Карагандагай шахтын барилгын управлениин участогай начальнигай орлогшо.

«АЖАЛАЙ ШЭН ГАБЬЯАГАЙ ТҮЛӨӨ» МЕДАЛЯАР

Арсений Петр Назаровичые — хүүргэ барилгын 9-дэхи трестын 52-дохи мостоотрядай хабсаргагша.

Белоус Николай Стефановичые — «Нижнеангарсктрансстрой» трестын барилга-хабсаралгын 581-дэхи поездын кранай машинист.

Бодонова Елена Евгеньевнае — «Нижнеангарсктрансстройн» УРС-ын барилга-хабсаралгын 575-дахи поездын ОРС-ын наймаалагша.

Болсохоев Юрий Даниловичые — КПСС-эй Буряадай обкомой инструктор.

Бочеев Александр Арсентьевичые — «Нижнеангарсктрансстрой» трестын барилга-хабсаралгын 572-дохи поездын хабсаргагшадай бригадир.

Волнейко Иван Михайловичые — «Востоксибэлектросетьстрой» трестын 104-дэхи оньһожоруулагдамал колоннын электромонтер.

Гонцов Виктор Васильевичые — «Нижнеангарсктрансстройн» УРС-ын автобазын автомобильнуудай жолоошодой бригадир.

Игнатович Дмитрий Александровичые — «Нижнеангарсктрансстрой» трестын заһабарилгын-прокатна баазын слесарь.

Иноземцев Сергей Егоровичые — «Нижнеангарсктрансстрой» трестын автобазын автомобилиин жолоошон.

Карабаня Петр Дмитриевичые — «Нижнеангарсктрансстрой» трестын барилга-хабсаралгын 607-дохи поездын модошо дархашуулай бригадир.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Л. БРЕЖНЕВ.
СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь М. ГЕОРГАДЗЕ.

Москва, Кремль.
1981 оной февралиин 5.

КПСС-эй XXVI съездые угтуулан

АМЖАЛТАЯА АГЬБАДХАНАБДИ

«Забайкаллес» нэгэдэлэй коллектив үнгэрэгшэ арбадахи табан жэлэй түсэбтэ даабаринуудые амжалтатай дүүргэһэн. Тингэжэ юһэдэхи табан жэлэйхитэй сасуулбал, товарна продукци үйлэдбэрилгэнь 15 процентээр дээшэлһэн байна.

Модо бэлэдхэлгын 30 пункт ба цех, мастерска 46 участок, 182 бригада, модо зөөдэг 168 экипаж табан жэлэйнгээ даабарита түсэбүүдые болзорһоонь урид дүүргэв. Үнгэрэгшэ жэлдэ 4.425 хүдэлмэришэд арбан нэгэдэхи табан жэлэй тоосоогоор ажаллажа гараа гээшэ.

Баргажанай, Байгалай, Хурбын, Хоринн, Итанцын, Хандагайн леспромхозууд, Сэлэнгын модоной бааза, БМДК, химлесхоз табан жэлэй турш ада продукци үйлэдбэрилгээр һайн үрэ дүнгүүдые туйлажа гараа.

Хүдэлмэришэдэй байдал һуудал һайжаруулха хэрэгтэ анхарал ходо хандуулагдана. Байрын 14.290 дүрбэлжэн метр талмайтай гэрнүүд, 140 үхибүүдэй саад, 400 хүнэй һууритай клуб, поликлиникэ, хоёр магазин, банно-прачечна комбинат баригдажа, ашаглалгада үгтөө, байрын 38 мянган дүрбэлжэн метр талмайтай гэрнүүд һэльбэн заһабарилагдаа.

Леспромхозуудай хамһабариин ажахынууд хүгжөөгдэнэ. Гахайн 17 фермэ, үнеэдэй 11 фермэтэй болонхойбди. Эндэ 906 үхэр, 4300 гахай харууһалагдадаг юм. Үнгэрэгшэ жэлдэ 9853 центнер мяхан, 3422 центнер һүн, 787 центнер овощ хамһабариин ажахынуудта үйлэдбэрилэгдэһэн байна.

Модошодой дунда дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ түрүүлһэн бригадануудай тоо жэлһээ жэлдэ олошорно. Эдэнэрэй зэргэдэ Байгалай модоной баазын бригадир Ю. Р. Третьяков, Баргажанай леспромхозһоо В. И. Тормозов гэгшэдэй бригаданууд үндэр бүтээсэтэ ажалай үльгэр жэшээ харуулжа ябадаг.

«Забайкаллес» нэгэдэлэй коллектив алдарта партиин XXVI съездын хүндэлэлдэ дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ оролсожо, шэнэ жэлэй хоёр һарын түсэбые съездын нээгдэхэ үдэр хүрэтэр дүүргэхээр зориглонхой.

М. КАЛЕКИН,
манай штатнабэшэ корр.

ТҮСЭБ ҮЛҮҮЛЭГДЭЭ

Арбан нэгэдэхи табан жэлэй түрүүшын һарада Тимлюйн заводой хүдэлмэришэд габшагай һайнаар ажаллажа гараба. Эндэ партиин ээлжээтэ съездые нэрэтэй солотойгоор уггахын түлөө дэлгэрһэн социалис мүрысөөн шиидхэхы нүлөө үзүүлээ. Цех, участок болон бригада бүхэн хоорондоо мүрысэжэ, шадал соогоо оролдоо.

Ингэжэ тус заводой коллектив цемент үйлэдбэрилхэ, худалдаха һарынгаа даабариие 101.9 процент дүүргэжэ, арадай ажахын хэрэглэмжэдэ олохон тонно цемент түсэбһөө гадуур эльгээһэн байна. Түсэбэй дүүргэлтэдэ түүхэй эд бэлэдхэдэг, транспортна цехүүд хубитаяа ехээр оруулаа. Жэшээлхэдэ, транспортна цехэйхид һарынгаа түсэб 103,9 процент дүүргэв. Мүн бэшэшье цехүүд баһал муу бэшээр хүдэлжэ, партиингаа XXVI съездые ажалай шэнэ бэлэгүүдээр угтажа байна.

Түсэбэй дүүргэлтэ заводой хүдэлмэришэдэй габшагай шангаар хүдэлһэнэй ашаар лэ туйлагдана. Эдэ үдэрнүүдтэ хүн бүхэн съездын урда тээхи мүрысөөндэ оролсожо, габшагай ажалай бэлэгтэ хубитаяа оруулхые оролдоно. Цехэй начальнигууд Н. А. Суворов, И. С. Бичиханов гэгшэд коллективүүдээ бэрхээр хүтэлбэрилжэ, үндэр бүтээсэтэ ажалда элсүүлнэ.

А. ХАЛТУЕВ.
Кабанскын район.

ҮБЭЛШЬЕ ШЭГНҮҮРЭЭ НЭМЭЭНЭ

Партиин XXVI съездын хүндэлэлдэ дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ хам оролсоһон Яруунын районой «Улаан Туяа» совхозой үхэршэд абаһан уялгаяа сүм дүүргэхын түлөө мүнөө шармайн оролдоно. Илангаяа эндэ дүршэлтэй малшан Должон Базаржаповна Будаевагай туйлаһан амжалтые онсо тэмдэглэмээр. Энэ нүхэрнай үнгэрһэн һарада харууһалжа байһан 140 бурууннуудайнгаа тус бүриин шэгнүүрые хоногой 700 граммаар нэмээһэн байна.

Д. ШИРАБОН.

Загарайн бройлерно фабрикада 500 гаран хүн ажаллана. Фабрикын хорёод цехүүдтэ хүдэлдэг мэргэжэлтэд өөрынгөө ажал һайнаар мэдэдэг, түсэбөө холо үлүүлэн дүүргэнэ. 1981 оной январь һарын түсэбһөө гадуур гүрэндэ шубуунай мяха тушааха уялгаяа хэдэн зуун центнерээр үлүүлэн дүүргэһэн байна.

Фабрикын инкубаторна цехтэ сүүдхэдээ 23 мянган шубуунай дальбараа гарана. Операторнууд Галина Перфильева, Валентина Гненых, Надежда Клопова гэгшэд ажалдаа үнэн сэхээр хандадаг юм.

Мүнөө бройлерно фабрикын коллектив XXVI съездые ажалай эрхим амжалтаар угтахын түлөө эршэтэйгээр ажаллажа байна.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: 1. Оператор Светлана Пескова; 2. Инкубаторна цехэй операторнууд Надежда Наумова Пётр Жаркой хоёр.

С. БАЛДУЕВАЙ фотонууд.

ХАБАРАЙ ТАРИЛГЫЕ УГТУУЛАН

БАЯН УРГАСЫН ЭШЭ ҮНДЭҺЭН

Ороноймнай ажахынууд КПСС-эй XXVI съездые нэрэтэй солотойгоор угтахын түлөө мүрысөө дэлгэрүүлжэ, хабарай тарилгада эршэмтэйгээр бэлдэжэ байна. «1981 оной хабарай тарилгын хүдэлмэридэ бэлдэхэ, тэрэниие үнгэргэхэ нэмэлтэ хэмжээнүүд тухай» КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй тогтоолтой зохилдуулан, хүдөөгэй ажалшад хабарай тарилгые амжалтатайгаар үнгэргэхын, баян ургасын эшэ үндэһэ табихын тула эршэмтэйгээр ажаллажа байна. Эдээн тухай ТАСС-ай корреспондентнүүд ингэжэ мэдээсэнэ:

СТАВРОПОЛЬ. Хизаарай механизаторнууд хабарай тарилгаяа эмхитэй һайнаар, оройдоол табан үдэрэй турша соо дүүргэхые бэлдэжэ байна. Колхоз, совхозууд, газарай хүрьһэ элдүүрилхэ түхеэрэлгэнүүдые, сеялкэнүүдые заһабарилжа дүүргэв. Машинануудай һаатан зогсохогүйн тула заһабарилгын шанарые наринаар шалгана. Инженернүүд болон механигуудтай хамта дүй дүршэлтэй трактористнууд, сеялкэшэд шалгалтын комиссинуудта оруулагдана. Энэ жэлдэ гектар бүриһөө дунда зэргээр 21 центнерһээ бага бэшэ таряа хуряаха гээшэ Ставрополиин таряашадай уялга болоно.

ВЛАДИВОСТОК. Приморьин мелиораторнууд газар тарялан һайжаруулха талаар һүүлэй жэлнүүдтэ ехэ юумэ хэнэ. 1981 оной ургасын таригдаха талмай дээрэ нютагай 1 миллион тонно үтэгжүүлгэ гаргагдаа.

Гол түлэб үбэлдөө намаг налхитай газараар оньһон техникын ябаха аргатай болоходо, нютагай үтэгжүүлгэ хээрэ гаргагдадаг байна. Мүнөө оньһожоруулагдамал отрядууд хэдэн арбаад хэбтэшэнүүдтэ торфын үтэгжүүлгэ абожа байнхай. Имэ үтэгжүүлгээр хүүшанай нуга тарялан бэшэ, харин һаяшагшье шанаржуулагдаһан талмай үтэгжүүлэгдэдэг байна. Энэ жэлдэ 5 мянган гектар газар шанаржуулан һайжаруулагдаа.

РИГЭ. Латвиин мелиораторнууд оньһон техникэ заһабарилха болзороо нилээд урилдажа ябана. Заһабарилгын хүдэлмэриие һайнаар эмхидхэһэнэй, бүхы предприятинуудта, нүүдэл оньһожоруулагдамал колонннуудта андалдан абалгын фонд байгуулһанай ашаар энэ туйлагдаба. XXVI съездын нээгдэтэр мелиораторнууд олон шанагатай экскаваторнуудай паркын 80 процентые бэлдэхэ уялга абаһан байна. Республика дотор газар тарялан шанаржуулгын бусад техникые түхэреэн сүүдхэдээ заһабарилна. Андалдан абалгын хүсэтэ фондынуудые байгуулһанай ашаар Т-100 түхэлэй тракторые капитальнаар заһабарилгада 5—7 үдэр гарана.

БАКУ. Нефтечалинска районой Шаумянай нэрэмжэтэ колхозой ажалшад авиаторнуудые хүндэмүүшэ халуунаар угтаба. Хлопок болон ороohото ургамалнуудай таригдаха бүхы талмайда энэ ажахы авиаци хэрэглэдэг болонхой. Хүдөө ажахын авиаци полинуудта нэмэлтэ тэжээл оруулхаһаа гадна, ургамалай дайсантай тэмсэнэ. Һүүлэй жэлнүүдтэ ажахын хлопок үйлэдбэрилгэеэ 1.5 дахин, ороohото ургамалнуудые гектарай 20 центнерээр дээшэлүүлхэдэнь, жэгүүртэ таряашадай габьяа ехэ.

Летчигууд энэ колхоздо һайнаар түхеэрэгдэһэн баазатай юм. Ниидэлгэ-буулгын харгыда дүтэхэнэ үтэгжүүлгэнүүд болон хорото химикадуудай складууд баригданхай. Түмэр замай һалаа иишэ татагдаһан байна. Эндэ авиаторнуудай ажаһууха, амарха байдал мүн лэ һайнаар эмхидхэгдэнхэй. Эдэнэр болбосон түхэлтэй гэрнүүдтэ ажаһууна.

ВИЛЬНЮС. Литвагай ССР-эй «Риту Аушра» колхозой М. Шешкогой хүтэлбэрилдэг бригада республикын газар шанаржуулгын барилга дээрэ бригадын ажахын тоосоое нэбтэрүүлхэ үүсхэл гаргаһан байна. Тэрэ газар шанаржуулан һайжаруулха хүдэлмэриие һайнаар эмхидхэнэ.

Литвагай газар һайжаруулдаг барилга-хабсаралгын управленинүүд эдэнэй жэшээгээр хүдэлмэреэ ажахын тоосоондо оруулһан байна. Ажал хэрэгээ иимээр эмхидхэлгэ материалнуудаар, тоһо, түлишөөр хангалгада тохёолдодог һааталые нилээд хороохо арга олгоно. Энээнэй ашаар хабарай тарилгын эхилтэр ажахынууд 30 мянган гектарай газар һайжаруулхаар хараална. Энэнь нёдондо хабарайхиһаа 1,5 дахин ехэ болоно.

ТУЛА. Областиин механизаторнууд ургаса хуряалгын оньһон техникэеэ пленко дорохи цехүүд соо заһабарилна. Хүнгэхэн тулганууд бетон баханануудые, фермэнүүдые һэлгэдэг. Харин полиэтиленээр цехүүдэй хананууд, оройнууд хэгдэдэг байна.

— Дүн хамта 5 мянган дүрбэлжэн метр талмайтай үйлэдбэриин 18 байра богони болзорто бүтээһэн байнабди, — гэжэ Сельхозтехникын областной нэгэдэлэй түрүүлэгшын орлогшо Ю. Беловинцев хөөрэнэ. —Туд бүхэнэйнь үнэ сэн тиимэ ехэ бэшэ, гэбэшье тон туһатай юм. Мүнөө капитальна мастерскойнууд соогоо гансал тракторнуудаа заһабарилнабди.

Таряа хуряалгын 1300 машина заһабарилжа табибабди. Энэмнай урда урдын жэлнүүдэйхиһээ һураггүй ехэ болоно.

(ТАСС).

XXVI ПАРТИИН ХАРАА ТҮСӨБ — БҮГЭДЭ АРАДАЙ ХЭРЭГ

КПСС-эй ЦК-гай проект зүбшэн хэлсэнэбди

ҺУРАЛСАЛАЙ ҮНДЭҺЭ ҺУУРИ ҮРГЭДХЭХЭ

Үнгэрэгшэ, 1980 оной декабрьда манай Совет оронoй бүхы газетэнүүдтэ «1981—1985 онуудта, мүн 1990 он хүрэтэрхи үедэ СССР-эй Экономическа ба социальна хүгжэлтын гол шэглэлнүүд» тухай КПСС-эй Центральна Комитедэй проект хэблэгдэжэ, бүгэдэ арадай зүбшэн хэлсэлгэ эхилһэн байна. Энэ хэлсэлгэ хадаа партиин XXVI съездэдэ бэлэдхэлэй тон харюусалгатай шата, социалис демократиин бодото бэелэл, оронойнгоо эзэн байһанай мэдэрэлтэйгээр совет хүнүүдые хүмүүжүүлгын шухала арга нүхэсэл болоо.

КПСС-эй ЦК-гай проект дотор совет хүнүүдэй эрдэм һургуулиин, соёл болбосоролой хэм хэмжээе арбан нэгэдэхи табан жэлдэ дээшэлүүлхэ тодорхой хэмжээнүүд хараалагданхай. «Дээдэ ба тусхай дунда эрдэмтэй 10 миллион тухай мэргэжэлтэдые бэлдэхэ. Мэргэжэлтэдые бэлдэлгын шанар дээшэлүүлхэ ба арадай ажахыда тэдэниие хэрэглэхэ ябадал һайжаруулха хэмжээнүүдые бэелүүлхэ», — гэжэ проект соо онсо тэмдэглэгдэнхэй.

КПСС-эй ЦК-гай түүхэтэ удха шанартай энэ документые Зүүн-Сибириин технологическа институдай багшанар, студентнэр болон инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэд халуунаар угтан абаад, эдэбхитэйгээр зүбшэн хэлсэжэ, үндэр дээдэ мэргэжэлтэй инженернүүдые бэлдэлгын шанарые бүри һайжаруулха хэмжээ ябуулганууд тодорхойлон хараалаа. Мүнөө үедэ манай институтда үдэрэй 7, үдэшын 3 болон заочно 2 факультедүүд 14 мэргэжэлээр инженернүүдые бэлдэжэ, байна. 5 мянга гаран студентнүүд үдэртөө, 3 мянга шахуу хүнүүд үдэшэндөө болон заочноор һуралсана.

Үнгэрэгшэ арбадахи табан жэл соо 5721 инженерые институдай бэлдэжэ гаргаа. Энэ үе соо институдай 91 багша эрдэмэй кандидадуудай, 3 хүн докторой диссертацинуудые хамгаалаа. Гансахан 1980 ондо 30 гаран багшанар эрдэмэй кандидадууд болоо.

Мүнөө үедэ 560 гаран багшанар институтда ажаллажа байна. Тэдэнэрэй 42,3 процентнь эрдэмэй нэрэ зэргэтэй юм. 1981 ондо доцентнүүд Шойнжуров Ц. Б., Васильев А. А., Цыренов В. Ж., Мухопад Ю. Ф., Анцупова Т. П. гэгшэд эрдэмэй докторнуудай диссертаци хамгаалха юм. Арбан нэгэдэхи табан жэлдэ эрдэмэй кандидадууд Рандалов Ю. Б., Базаржапов В. Б., Шатонов Б. Ш., Яценко Л. Е., Чиркина Т. Ф., Карпопольцев Н. В., Горшкова Н. С. гэгшэд эрдэмэй докторой диссертацинуудые дүүргэжэ, удаань хамгаалха юм. Тиигэжэ манай городто 1962 ондо эмхидхэгдэһэн, эгээл залуу институдай үндэр дээдэ мэргэжэлтэй багшанар жэл ерэхэ бүри олошоржо байна.

Эрдэм-шэнжэлгын хүдэлмэриие хүгжөөлгын талаар арбадахи табан жэл соо ехэ амжалта туйлагдаа гэжэ КПСС-эй ЦК-гай документ соо тэмдэглэгдэнэ. Энэнь совет обществын саашанхи хүгжэлтын гол асуудалнуудые шиидхэлгэдэ, хүгжэлтын эршэтэ замда экономикоёо түргөөр оруулха хэрэгтэ бүри ехэ нүлөө үзүүлжэ байна.

Мүнөө үедэ технологическа институт республикынгаа бүхы томо предприятинуудта эрдэм-шэнжэлгын хүдэлмэри хэнэ. Тэрээнһээ гадна, Шэтын, Эрхүүгэй, Новосибирскын, Барнаулай, Омскын, Москвагай, Ленинградай болон Таллинай предприятинуудта шэнжэлгын хүдэлмэри хэлсэнэ. Тиигэжэ жэлдээ 1 миллион 300 мянган түхэригэй эрдэм-шэнжэлгын хүдэлмэри ажахын хэлсээһэй гуримаар хэгдэнэ.

Эрдэм-шэнжэлгын хүдэлмэридэ студентнэр олоор хабаадуулагдана. Үнгэрэгшэ, 1980 онло 3370 студентнэр нимэ хүдэлмэри хэлсээ. Эрдэмэй 63 кружогуудта 2963 студентнэр хабаадалсана. Олон бэлигтэй студентнэр бүхэсоюзна, республиканска конкурснуудта, конференцинүүдтэ болон выставкэнүүдтэ хабаадалсадаг юм. 130 гаран дээдэ һургуулинуудай хабаадалсаһан «Студент болон научно-техническэ хүгжэлтэ» гэһэн Бүхэроссии олимпиададa студент Некипелов А. — табадахи, мүн Комлева К., Кривошеин М. гэгшэд арбадахи һууринуудые эзэлһэн байна.

Дээрэ дурсагдаһан эдэ бүхы баримта, жэшээнүүд хадаа технологическа институдай дээдэ эрдэмтэй мэргэжэлтэдые амжалтатайгаар бэлдэхэ арга боломжотойень гэршэлнэ. Энэ зорилгоёо бүри һайнаар бэелүүлхын тулада институдай материально-техническэ үндэһэ һууриие түргөөр үргэдхэхэ гээшэ тон шухала. Институт хадаа гансахан Буряадай республикада бэшэ, харин Сибириин болон Алас-Дурна зүгэй машина бүтээлгын, хүнгэн ба эдеэ хоолой промышленностиин, барилгын, электрын элшэ хүсэнэй предприятинуудта болон Байгал-Амарай түмэр замай барилга дээрэ хүдэлхэ мэргэжэлтэдые бэлдэнэ.

Тиимэ туладань Алас-Дурна зүгтэ ба Забайкалида барилга эрхилдэг министерство хадаа технологическа институдай һуралсалай шэнэ корпус арбан нэгэдэхи табан жэл соо барижа дүүргэхэ хэрэгтэнь туһалха зэргэтэй.

КПСС-эй ЦК-гай проект дотор манай Эхэ ороной урагшаа хүгжэн дабшалгын шэнэ ехэ түсэбүүд хараалагданхай. Коммунис партиингаа ударидалга доро совет арадай эдэ түсэбүүдээ амжалтатайгаар бэелүүлхэнь лабтай.

Б. ДОНДОКОВ,
Зүүн Сибириин технологическа институдай доцент.

Улаан-Үдын локомотив-вагон заһабарилгын заводой слесарьнүүдэй бригадын бригадир Иван Констатьевич Заболотский түрэл заводтоо дүшэ гаран жэлэй туршада хүдэлнэ. Энэ сагай туршада коммунист нүхэр Заболотский олон залуушуулые мэргэжэлдэ һургаа, баян дүй дүршэлөө дамжуулан үгөө.

Иван Констатьевичай хүтэлбэрилдэг слесарьнүүдэй бригада КПСС-эй XXVI съездын хүндэлэлдэ дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ оролсоходоо, гансал эрхим шанартай продукци бүтээн гаргаха гэһэн уялга абаһан байна. Мүнөө тэдэ үдэр бүриингөө даабариие 15—20 процентээр үлүүлнэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: И. К. Заболотский.
П. БУРМАКИНАЙ фото.

МАЛАЙ ҮБЭЛЖЭЛГЭ—ХАРЮУСАЛГАТАЙ ХАҺА

УЛАМ ЭРШЭТЭЙГЭЭР

Манай совхоз үнгэрһэн, арбадахи табан жэлэй туршада мал ажалай продуктнуудые абаха, гүрэндэ худалдаха, бүхы түрэлэй малай тоо толгой олошоруулха түсэбүүдээ дүүргэжэ шадаа һэн. Тиигэжэ шэнэ арбан нэгэдэхи табан жэлэй эхинһээ муу бэшээр ажаллаха арга нүхэсэл байгуулагдаһан байна. Энэ хэрэгтэ Шартахиин һү һаалиин фермын коллективэй оруулһан хубита бага бэшэ. Жэшээнь, манай фермын малшад һү һааха табан жэлэй түсэбые 1980 оной май һарада дүүргээд, жэлэй дүүрэтэр 1353 центнер һү түсэбһөө гадуур худалдаһан байна. Тодорхойлходо, үнгэрһэн жэлэй түсэб һү һаалгаар 100,3 процент, худалдалгаар 102 процентээр дүүргэгдээ. Энэмнай 1979 онойхиһоо нилээд дээгүүр үрэ дүн болоно гээшэ.

Мүн туталнуудай, бурууннуудай шэгнүүрые нэмээхэ даабари бүхыдөө 83 центнерээр үлүүлэгдэһэн байна. Залуу малай толгой бүриин шэгнүүр жэл соо дунда зэргээр сүүдхэдээ 700 граммаар нэмэжэ байгаа бшуу.

Дурдагдаһан эдэ һайшаалтай баримтанууд хадаа коллективэй гэшүүн бүхэнэй саг үргэлжын оролдосотой ажалай аша үрэ мүн гэжэ тэмдэглэлтэй.

Продукци абалгын хэмжээе дээшэлүүлхынгээ хажуугаар шанарыень һайжаруулха тушаа ехэ оролдолго гаргагдаһан, зарим тэды амжалта туйлагдаһаншье байна. Жэшээнь, жэл соо һаагдаһан бүхы һүнэй 93,7 процентнь нэгэдэхи сортын сэгнэлтэтэйгээр гүрэндэ худалдагдаа.

Манай фермэ зундаа Зэдэ голой урда бэедэ байрладаг юм. Тэндэһээ һүеэ машинаар зөөдэгбди. Хура бороотой сагта харгы муудадаг, халтад гэхэдээ уһан үерлэшэдэг. Тиимэһээ мандa ехэ хүшэр байдал ушаруулдаг шуу.

Һүнэйнгөө шанарые доошолуулхагүйн тула хүнэг, һабануудаа һайса угаадаг, хатаадаг, үнеэдэйнгээ дэлэнгые аршан сэбэрлэдэг, һүеэ наринаар шүүдэг, һүүлээрнь хүйтэн уһан соо амһартатайнь табидаг шанга гуримтайбди.

Һаалишан бүхэнэй һааһан һүые тушаан абахатаяа хамта, ариг сэбэрыень шалгадагбди. Арбан хоног соо нэгэ дахин үнеэн бүхэнэй һүнэй тоһолигынь тодорхойлогдоно. Иимэ хиналта тогтооһонһоомнай хойшо һү һаалгын хэмжээн дээшэлһэн, шанарынь эли бодо һайжарһан зэргэтэй.

Һаалишадай дундаһаа М. В. Грыдина, Е. М. Попкова, Т. Н. Грыдина, О. Н. Злыгостева болон бусад эрхим ажалаараа онсо шалгардаг гээшэ. Жэшээнь, һаалишан М. В. Грыдина үнгэрһэн жэлдэ үнеэн бүхэнһөө дунда зэргээр 2478 килограмм һү һаажа, совхоз соогоо түрүүлээ.

Мал адуулагшад С. Попков, В. Быков гэгшэд зунай, намарай һаранuудта малаа һайнаар адуулдаг юм. Эдэнэр малайнгаа үбэлэй байрада ороходонь, тэжээл буйлуулдаг ажалтай. Туталшан Н. Н. Южикова даажа байһан бүлэг туталнуудаа гарзагүйгөөр харууһалжа, шэгнүүрыень сүүдхэдөө 800 граммаар нэмээжэ шададаг баян дүршэлтэй малшан.

Үнгэрһэн жэлэй хүшэр хүндэ үбэлжэлгэһөө һургаал абажа, энэ жэлэй малай үбэлжэлгэдэ һайнаар бэлдэхые оролдоһон байнабди. Ган гасуурһаа болоод, сабшалангай ногоон урдынхиһаа муугаар ургаһан юм. Тиибэшье һаань шугы, ой модон соогуурхи ногоое гар хажуугаар сабшажа, 509 центнер үбһэ һурилһэн байнабди. Энээнэй 200 центнерыень бидэндэ үгөө. Бэшыень хонишод хубаан абаа һэн. Мүн сүүдхэдээ нэгэ үнеэндэ 15 килограмм хүртэхөөр силос дарагдаа бэлэй. Сенаж, һолоомо хэршэжэ, тарянай зүйлтэй холижо буйлуулаад, малдаа эдюулнэбди.

Гадна үнеэн бүхэндэ сүүдхэдээ 1 килограмм, һаагдаһан литр һүндэ 500 грамм хүртэмжэтэй холимол тэжээл үгтэнэ. Эдэниие зүбөөр шанаржуулан эһээгээд, буйлуулаад, холёод эдюулхэдэ үнеэдэй һү ородог байһаниинь мэдээжэ ааб даа. Сэхыень хэлэхэдэ, тиимэ «газардахаар» байдалтай бэшэбди.

Фермымнай коллектив «1981—1985 онуудта, мүн 1990 он хүрэтэрхи үедэ СССР-эй Экономическа ба социальна хүгжэлтын гол шэглэлнүүд» тушаа КПСС-эй ЦК-гай проекттэй танилсаад байхадаа, ажалай һайн үрэ дүнтэйгөөр съездые угтаха гэһэн зорилго урдаа табяа. Жэшээнь, һү һааха январь һарын даабариие 160 процент дүүргээд, хоёр һарын түсэбые февралиин 6-да, кварталайхиие мартын 5-да дүүргэхэ гэһэн социалис уялга абаһан байнабди. Тиихэдээ үнгэрһэн жэлэй гурбан һарынхиһаа 54 центнер ехэ һү гүрэндөө худалдахабди.

Һаалишад хоорондын социалис мүрысөөн эмхидхэгдэнхэй. Тэрэнэй дүн үдэр бүхэндэ гаргагдана, соносхогдоно гээшэ. Хамаг юумэн дандаа һайн гэхээр бэшэ, бэрхэшээлнүүд ушардаг, дутагдалнуудшье байдаг. Тэдэниие түргэн усадхаха хэрэг гарадаг шуу.

Зуһалан дамнай электрын элшын хүрэжэ ошодоггүй дээрэһээ ехэ бэрхэшээлнүүд ушардаг. Хамаг ажалаа гараар бүтээхэ бологдоно. Оройдоо 3 километрэй зайда линии татаха хэрэгтэй юм. Теэд энээн тушаа хэншье анхаралаа табинагүй.

Үбэлдөө электролампочка олдоногүй, түлеэн таһалдана. Тэжээлэй дабһан, мөн дуталдана. Эдэ болон бусадшье дутагдалнууд малай ашаг шэмэ дээшэлүүлгэдэ муугаар нүлөөлнэ.

Малшадые хангаха хэрэгые һайн гэхын аргагүй, лектор ябадаггүй, худалдаа кайм аншье үсөөн үзэгдэдэг, кино харуулагдадаггүй.

Өөһэдынгөө шадалаар лэ, ябагааршье һаань, совхозой түб ерэжэ, хэрэгтэй юумэеэ олоҗо абаашадаг гээшэбди. Хэрбээ бидэнэй ажаһуудалай соёлой болон бусад хэрэглэмжые һайнаар хангаад байгаа һаань, сэдьхэл тэниглэн, хэшээлтэйгээр, урматайгаар хүдэлхэ бэлэйбди.

Шэнэ табан жэлэй эхин дээрэ, КПСС-эй XXVI съездын урда тээхэнэ бидэнэр шэнэ социалис уялгануудые баталан абажа, тэдэнээ амжалтатайгаар дүүргэхэ, бүхы совет арадтаяа суг хамта нэгэн алхасаар дабшаха зорилготойбди.

Ю. ЛОМУХИН,
Зэдын районой Торинн совхозой Шартахиин һаалиин фермые даагша, КПСС-эй гэшүүн.

ЛАТВИИН ССР. КПСС-эй XXVI съездэ КПСС-эй ЦК-гай бэлдэһэн проект дотор дунда һургуулида һурагшадые ажалда дуратай гаар хүмүүжүүлгые наринжуулан һайжаруулха гэжэ бэшээтэй.

Республикын ниислэлэй Ленинградска районой һуралсалай-үйлэдбэриин комбинадай коллектив Ригын 15 дунда һургуулиин 1700 һурагшадта радио-хабсаргагша, механо-хабсаралгын ажалай слесарь, модошо дарханай, шэрдэгшын, сёдэлшо-мотористын, медсестрагай, машинистын туһалагшын мэргэжэлдэ һургана. Нёдондо жэлдэ дунда һургуули дүүргэгшэдэй 38 процентнь һуралсалай-үйлэдбэриин комбинадта олоһон мэргэжэлээрээ хүдэлжэ эхилээ. «Радиотехника», томо панельнэ гэр барилгын Рижскэ трест, Ригын светотехническэ завод — һуралсалай-үйлэдбэриин базова предприятинууд юм.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Ригын «Ригас текстилс» нэгэдэлэй бүд нэхэлгын цехтэ үйлэдбэриин мастер С. Иргене хэшээл үнгэргэжэ байна.

ТАСС-ай фотохронико.

ҮРЭЖЭЛТЭ ГАЗАРАЙ ЭЗЭН

Адрес: Сэлэнгын районой Ленинэй нэрэмжэтэ колхоз

...Июнь һарын эхин бэлэй. Шарап Жугдуржапович Очировай даадаг сабшалан дээрэ хүрэжэ ерэхэдэмнай, звеногойхид үглөөгүүр эртэнһээ хүдэлжэ байһан хэбэртэй харагдаба. Резинэ сабхинуудые үмдэжэрхинхэйнүүд, хүрээнүүдээ бариад, һубаг, ханаабуудаар уһа урадхуулжа байба.

— Туха сүлөөгүй хаһамнай ха юм. Сабшалангай гектар бүхэниие уһалха гэжэ оролдожо байна гээшэбди. 190 гектар сабшалан манай звенодо даалгагданхай юм. Энэ талмай дээрэһээ үндэр ургаса абаха гэжэ зоригжонхой хоёр хүндэ хэхэ ажал ехэхэн даа, — гэжэ Шарап Жугдуржапович хэлэнэ. —Тиимэһээ бүхы хүсэ шадалаараа үдэр бүри оролдожо хүдэлнэбди.

Тэдэнэр сабшалангаа гурба дахин уһалдаг юм байна гэжэ элирхэйлэгдэбэ. Майн 20 болотор түрүүшынгээ уһалуури дүүргээд, июниин 10 багаар хоёрдохёо уһалаад, удаань үшөө дахин бүхы сабшалан дээрээ уһа гаргана. Тиимэ туладаа угаа ехэ ажал хэнэ ха юм. Имагтал үдэр бүриин оролдолгын ашаар Ш. Очировай звено үндэр ургаса абажа шадана гээшэ. Жэшээлхэдэ, 1979 ондо гектар бүриһөө дунда зэргээр 39 центнер үбһэ хуряажа абаһан үльгэр жэшээтэй. Сагай уларилай ямаршье үедэ энэ звеногой гэшүүд жэл бүри заатагүй түсэбтэ даабаряа жэншэдгүй дүүргэжэ байдаг юм. Ямаршье ган гасууртай жэлдэ гектар бүриһөө 30 центнерһээ бага үбһэ абажа үзөөгүйнь гайхалтай.

Байгша ондо хэээз хэээзнэйхиһээ шахардуу байдал Сэлэнгын райондо тохёолдоо гэжэ олондо мэдээжэ. Хүйтэн хагсуу хабарһаа уламжалан, газарай хүрьһэндэ шииг нойтон, юрэдөө, үлөөгүй. Харин зунай эхиндэ дуһалшье бороо ороогүй, зүгөөр халуун наранда тала дайдын үбһэ ногоон шарлатараа шаташаһан байгаа бэлэй. Гэбэшье оролдосотой зарим луговодууд сабшалангаа оло дахин уһалжа шадаһанай ашаар муу бэшэ ногоо ургуулна. Табан жэлэй туршада 26505 центнер үбһэ абаха түсэбтэй аад, дүрбэн жэлэй болзорто 26542 центнер тэжээл бэлдэжэ, район соогоо дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ Ш. Очировай звено дахинаа эрхимлэбэ. Болзорһоо урид табан жэлэйнгээ түсэб бэелүүлһэнэйнгээ түлөө Шарап Жугдуржапович Ленинскэ хүндэлэлэй грамотаар шагнагдаһан юм. Табан жэлэй түсэбһөө гадуур 7400 центнер үбһэ абанхай. Ш. Очировай жэшээ юу харуулнаб гэхэдэ, ямаршье ган гасууртай жэлдэ сабшаландаа эзэн ёһоор хандаһанай ашаар үндэр ургаса абаха арга боломжо энэ ажахыда бии.

ОЛОНОЙ ЭТИГЭЛ, КАЙДАБАРИИЕНЬ ХАРЮУЛАА

Нүхэр Ш. Очиров луговодоор хүдэлжэ эхилһээр тиимэшье үнинэй бэшэ. 1969 онһоо Зүүн-Тохой гэжэ газарта 140 гектар сабшалан даажа абаа һэн.

Түрүүшээр дүй дүршэл багатай һааб даа. Зүгөөр сэдьхэлээрээ оролдоһон хүн хадаал һүүлэй һүүлдэ ажалайнгаа оншо оньһыень оложо шадаа. Мэргэжэлтэд болон дүйтэй луговодуудтай ажал хүдэлмэри тухайгаа хөөрэлдэхэһөө, зүбшэл заабари абахаһаа гадна, тусхай брошюра, номуудые сүлөөтэй сагтаа шудалһан байна. Түрүүшын жэл гектар бүриһөө дунда зэргээр 17 центнер үбһэ абажа, түсэбтэ даабарияа бэелүүлжэ шадаа һэн. Гэбэшье саашадаа дүй дүршэлтэй болоҗо, ажалайнь дүн арьбадхагдажа эхилээ. Удаадахи гурбан жэлэй туршада харууһалдаг сабшалангайнь гектар бүриин ургаса 25 центнертэ хүргэгдөө һэн. Тиигэжэ ажалай габьяатай болоһон хүдөө ажахын түрүүшүүлэй нэгэн Ш. Очиров 1973 ондо луговодууд сооһоо гансаараа «Хүндэлэлэй Тэмдэг» орденоор шагнагдаба.

— Манай хүдэлмэри иимэ хүндэтэй, олондо хэрэгтэй, аша туһатай гэжэ мэдэрээд, энэ ехэ шагнал хайрадань харюусаха эрмэлзэлтэйгээр, урма зоригтойгоор ажалланаб, — гэжэ Шарап Жугдуржапович хөөрэнэ.

Тэрэ үедэ Очировта ондоо участок даалгагдажа үгтөө һэн. Тиигэбэшье түрүүшынгээ жэл тэрэ сабшалан дээрэһээ дунда зэргээр гектарай 35,5 центнер ургаса хуряагаа һэн.

Анхан тэрэ Нүүдэлшэ гэжэ газарта 130 гектар сабшалантай байһан һаа, һөөг бургаһатай, намаг болдогтой газарыень сэбэрлэн һайжаруулһанай ашаар тэрэнэйнгээ талмэйе үшөө 60 гектараар үргэдхэһэн байха юм.

Ш. Очировай сабшалан Аршаанта-Уулын хаяада нэмжыдэг. Загастай горхонһоо уһалагдадаг. Луговодуудай оролдосын ашаар мүнөө Нүүдэлдэлшэ Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой ургасаар эгээн баян сабшалан болонхой. Энэ амжалтада звеньеводой баруун гар, үнинэй сугтаа хүдэлжэ байһан нүхэрынь Тогтохо Жигмитович Тободоевой габьяа мүн лэ арсашагүй ехэ. Дүшэн жэл шахуу механизатораар хүдэлһэн энэ нүхэр наһанайнгаа амаралтада гаража, долоодохи жэлээ луговодоор ажаллана. «Шэн габьяата ажалай түлөө», «Шэнэ газар хахалһанай түлөө» медальнуудтай коммунист Т. Тободоев звеногой харюусалгатай хүдэлмэриие шадамараар бэелүүлдэг. Эдэнэр хани нүхэсэлөө хамтын ажалаар шэрээгээ. Тиин энэ бишыхан коллектив хүдэлмэриин бодото баатаршалга харуулна бшуу.

АНХАРАЛ ОРОЛДОЛГО — АМЖАЛТЫН ҮНДЭҺЭН

Эртын хабар байхаһаа эхилээд, звеногой гэшүүд сабшалангаа шулуунһаа, бусад бог шоройһоо сэбэрлэдэг заншалтай. Малай үбэлжэһэн газарта бог шорой илангаяа ехээр суглардаг гээшэ. Сабшалан сэбэрлэлгэдэ заримдаа һурагшад хабаадалсадаг. Үбһэнэй хашаануудые, ханаабуудые зүбшан ябажа, бүхы участогаа һайнаар сэбэрлэһэнэйнгээ удаа, сабшалангайнгаа хорёое заһабарилдаг. Һурагуудые слоор бэлдэхэ хэрэг гарадаг. Харин тиихэдэ намар орой, һүринүүдые зөөжэ абаашахадань, үлэһэн һураг, гадаһануудаа эзэн ёһоор тодорхой газарта хадагалха гээшэ энэ ушарта онсо удхатай ааб даа. Малай орохо забһар гүйгөөр сабшалангаа хорёолхо хэрэгые тон шухалада энэдэхи луговодууд тоолоно.

Иигэжэ бэлэдхэлэйнгээ хүдэлмэри дүүргэһэнэй удаа һубаг, ханаабуудайнгаа һабануудые шорой, шулуун, бургааһан, богһоо сэбэрлэдэг.

«Газарта ямараар хандана бши, тиимэрхүүл харюу абахаш» — гэжэ республикын суута луговод В. А. Герасимовай һурган хэлэһэниие Ш. Очиров ажалдаа хүтэлбэри болгонхой. Үнэхөөрөөшье, үдэр бүриин оролдосын зэргээр газар ашыень харюулдаг. Тиихэ байһандань луговод өөрөө бата этигэдэг.

Хэдэн жэлэй урда тээ колхозникуудай хамтын суглаан дээрэ болоһон хөөрэлдөөн мүнөө эли һанагдана. Тэжээл бэлэдхэлгэдэ Ш. Очировай звено хубитаяа ехээр оруулаа гэжэ правлениин түрүүлэгшэ тусхайлан тэмдэглээ һэн. Жэшээ баримталан, луговодой хүдэлмэриие шэнжэлхэдээ, тэрэ хажуудахи участогуудайнь ургасатай сасуулаа бэлэй. Хэрбээ Баруун-Бэе, Тээли гэжэ нугануудай гектар бүриһөө дунда зэргээр 12—13 центнер, тиихэдэ Бунхан-Үбэртэ оройдоол 4,3 центнер үбһэн хуряагдаһан байгаа һаа, Нүүдэлшын гектар бүхэнһөө 38 центнер үбһэн абтаһан юм. Удаань үгэ хэлэһэн Шарап Жугдуржапович хайша хэрэгээр ажал хүдэлмэридөө хандадаг луговодуудые дурдаха зуураа, колхозой правлени, мэргэжэлтэдэй зүгһөө сабшалангай ургасада онсо анхарал хандуулагданагүй гэжэ шүүмжэлээ һэн. Ургаса багаар абаһан луговодуудай хайхарамжагүй ажалтай эбсэгдэжэ, газарайнь арга боломжо хараада абтанагүй, тиимэһээл багахан түсэбтэ даабари тэдэндэ үгтэнэ, харин түрүү луговодуудай дүршэлые хаа хаанагүй нэбтэрүүлхэ эмхидхэлэй хүдэлмэри ябуулагданагүй гэжэ тэмдэглээ юм.

— Уһалагдадаг сабшалангай гектар бүриһөө оройдоол 7 центнер ургаса абахаар түсэблэхэнь зүб гү?—гэжэ эрид шууд асуудал табихадань, колхозникууд Ш. Ж. Очировай һанамжые дэмжэжэ, бүхы хөөрэлдөөндэнь тодорхой шэглэл олдоһон байна. Колхозой правлени энэ асуудалые шэнжэлээд, хэмжээнүүдые абаа һэн. Сабшалан дээрэ жэлэй дүрбэн сагта ажаллаха тогтонижоһон звенонуудые байгуулха, луговодуудай залуу кадрнуудые бэлдэхэ, техникээр хангаха тухай асуудалнууд тэрэл үеһөө шиидхэгдэжэ эхилээ бэлэй. Иимэ анхарал сабшаландa хандуулаагүй һаа, тэжээлээр малаа гүйсэд хангаха арга олдохогүй ха юм гэһэн тон зүб тобшолол хэгдээ һэн.

ХЭДЫ УҺАЛУУРИ ХЭРЭГТЭЙБ!

Участогаа гурба дахин уһалдаг гэжэ тэмдэглээ һэмди. Жэшээлхэдэ, үндэр ургаса үгэдэг Нүүдэлшын-Үбэр хадаа үндэршэг аад, ташаланшуу газар юм. Тиимэһээ уһан, шииг эндэ тогтодоггүй. Эхээхэн участогые 5—6, үшөөшье оло дахин уһалдаг. Харин набтар аад, хабтагай мэтэ жэгдэ газараа иимэ оло дахин уһалдаггүй. Хэрбээ хура бороогой ходо орожо байгаа хадань, нэгэ уһалууряар лэ түгэсхэдэг юм.

Түрүүшынгээ уһалуури Ш. Очировай звено апрелиин 23—26 багаар (системэдэнь уһанай бии болохотой адли) эхилдэг юм. Уһанай Загастай голдо элбэг дэлбэг байдаг хадань, энэ звеногойхид үбэлдөө тошон халяадаггүй. Ногооной бултайха хаһатай түрүүшынь уһалуури тудалдана. Майн арбан болотор бүхы сабшалангаа тэдэнэр ундалуулжа үрдидэг гээшэ. Харин хоёрдохи уһалууринь ургамалнуудай үдхэрхэ, буурсаглаха үетэй дайралдана. Юрэдөөл, июниин 10 болотор хоёр дахин уһалаад, гурбадахяа июлиин эхиндэ уһалжа дүүргэдэг. Иимэл ажалай календарь баримтална. Зүгөөр зарим участогууд дээрэ үбһэндэ оротор уһалууриин хүдэлмэри үргэлжэлүүлэгдэдэг.

Хоёрдохи уһалуурида онсо анхарал хандуулагдана. Имагтал энэ үедэ ургамалнууд бужаганажа, өөдөө татуулһандал үндынэ ха юм. Тиимэһээ сабшалан дээрээ уһа элбэгээр хабтайлгана бшуу.

Газарай хүрьһэн дээрэ уһа нэгэ жэгдээр «тараахын» тула саг зуурын хэрэглэмжын багахан ханаабуудые зурылган татана. Уһалууриин гол һубагай һаба һэтэлһэн хоёр ханааб һэрээ мэтээр һалаатажа, уһа халяадаг. Уһанай саашаа урдаха бүринь дахинаа иимэрхүү һалаатаһан «һэрээнүүдые» хүрзээрээ болгоомжотойгоор һэтэлнэ. Набтар, хонхор газарта уһанай тогтохо янзатай байгаа һаань, ханаабуудые татажа, үлүү уһынь дам урадхуулдаг. Газарай хүрьһэн дээрэ үни удаан уһан тогтон байхадаа, туһатай бэшэ, тойботой гэжэ Ш. Очиров тоолодог. Иимэ газарай ногооной шэмэ, шанаршье муудадаг. Сабшалан һүүлэй һүүлдэ намагай шэнжэтэй болодог. Энэ звеногой газар тэгшэ бэшэ. Тиимэһээнь луговодууд нэгэл оншо аргынь оложо, гектар бүхэниие жэгдэ һайнаар уһалха гэжэ оролдоно.

— Үтэгжүүлгэ сабшаландаа саг үргэлжэ гаргаагүй һаа, хүрьһэндэ минеральна зүйлнүүд хожорон бага болодог, газарай хүсэн һулардаг, —гэжэ звеньевой хөөрэнэ. —Үтэгжүүлгэ элбэгээр хэрэглэхэ хэдыехэ хүсэлэнтэй байбашье, тэрэнэй дуталдадагһаа болоҗо, имагтал 120—150 гектараа арай шамай ханганабди. Жэшээлхэдэ, энэ жэл 130 гектар дээрэ үтэгжүүлгэ тараажа шадаабди. Үлэһэн галмайдаа хойто жэл үтэгжүүлгэ оруулхабди. Ушар тиимэһээ, участок бүхэниие ээлжээ ээлжээгээр үтэгжүүлхэ хэрэг хараалһан тусхай график табигдана. Аммиачна селитрэ, суперфосфат, калийна дабһан [illegible]рэглэгдэнэ. Эдэниие холижо, нэгэ гектар талмайда хоёр центнер тараадаг гээшэбди.

Үтэгжүүлгэ тараадаг тусхай оньһон техникын звенодомнай үгы дээрэһээ, энэ хүдэлмэриие колхозой тусхай лугомелиоративна отряд бэелүүлнэ.

Багааршье һаа, наг шэбхэ эндэ хэрэглэгдэдэг. 1977 ондо 4 гектарта, удаадахи жэлдэ 7—8 гектарта, нёдондо —20 гектарта, мүнөө жэлдэ 10-аад гектарта шэбхэ тараагдаа. Гектар бүхэндэ дунда зэргээр 30—40 тонно шэбхэ тараагдаһан байгаа. Нютагай үтэгжүүлгэ болохо шэбхые ехээршье хэрэглэхэдэ ашатай бэлэй. Зүгөөр шэбхэ хүртэдэггүй. Тиигээд малай байранууд звеногой участогуудһаа холо оршодог. Наг шэбхэ мүн лэ лугомелиоративна отряд тараадаг гээшэ. Хабар, уһалууриин үшөө эхилээдүй байхада, сабшалан дээрэ наг шэбхэ тараажа, буталан жэжэрүүлээд хүрьһэндэ нэбтэрүүлдэг зантайбди. Зарим томо хэһэгүүдыень гар хэрэгсэлээр жэжэлхэшье ушар гарадаг. Имагтал хоёр жэлэй үнгэрөөд байхада, энэ үтэгжүүлгын ашаа туһа эли обёорогдожо эхилдэг гээшэ.

— Амжалтынгаа гол туяхюур тухай юу хэлэхэ байнабта? — гэжэ Шарап Жугдуржаповичһаа асуубабди.

— Агротехническэ хэмжээнүүдые бүхы ёһо гурим соонь, эрдэм наукын эрилтэнүүдтэй зохилдуулан бэелүүлһэнэй ашаар, имагтал уһалалга, үтэгжүүлгэ хараад һууха бэшэ, харин ногооной үрэһэ саг үргэлжэ тарижа байха, болзортонь малнуудые нуга сабшалангһаа гаргаха, үбһэ сабшалгые гуримтайгаар үнгэргэхэ гэхэ мэтын хүдэлмэри комплекснор ябуулһанай ашаар лэ амжалта туйлагдаха гэжэ һананаб. Хабар, ногооной һаяхан бултайжа байха үедэ, колхозой мал үшөө сабшалан дээрээ бэлшэжэ байдаг гээшэ. Жэшээнь, манай участок дээрэ хоёр отара байратай. Майн түрүүшын арбан хоног соо тус отарануудые зуһаландань абаашагты гэһэн эрилтэ табидагбди. Тэед тэрэмнай саг соогоо бэелүүлэгдэнэгүй. Майн тэн багаар арай шамайл гэжэ сабшалан малһаа сүлөөлэгдэдэг. Колхозой хүтэлбэрилэгшэд энэ асуудал шиидхэхэ ёһотой гэжэ һанагдана.

Үшөө нэгэ тон шухала шэнэ гурим эндэ нэбтэрүүлэгдэжэ эхилэнхэй. Ушар удхань гэхэдэ, иимэ: сабшалан хэдэн участок болгогдожо хубаарилагдана. Зарим участогууд түрүүн, нүгөөдүүлынь тээ хожомшог сабшагдана. Һүүлээрнь сабшагдаһан участогай ногооной буурсагынь задаржа, үрэһэниинь унан тарана. Иигэжэл сабшалан үрэжүүлхэ эрхэ байдал хангагдана ха юм. Гадна дээрэнь ногооной үрэһэ луговодууд тарина. Удаа дараалан, ээлжэлүүлэн, ондо ондоо болзорто үбһэ хуряалга хадаа мүн лэ ургаса дээшэлүүлгэдэ һайн нүлөө үзүүлнэ бшуу.

Харин Сэлэнгын районой Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой суута луговод, В. А. Герасимовай нэрэмжэтэ шангай лауреат Шарап Жугдуржапович Очировай үнэн сэдьхэлһээ оролдон хүдэлһэнэй ашаар иимэ амжалтанууд туйлагдажа, олондо үльгэр жэшээ болоно бшуу. Байгаалиин эрхэ байдал, сагай уларил гэхэ мэтэдэ шүтэнгүй, тэнгэриһээ хайра хүлеэнгүй газарай хүсые танижа, шадажа хэрэглээд байбал, хаанашье ногооной эрхим һайн ургаса ургуулха арга бии гэжэ тэрэнэй ажал хүдэлмэриин жэшээ гэршэлнэ.

Г. САБЖАЕВ,
«Улаан Сэлэнгэ» газетын редактор.

ЖАРГАЛЫМНАЙ АРЬБАДХАҺАН ЖАБХАЛАНТА ТАБАН ЖЭЛ

Ниитэ нэгэн полит-үдэртэ зорюулагдаһан плакат-хуудаһан

АРБАДАХИ ТАБАН ЖЭЛДЭ БУРЯАДАЙ АССР-эй АРАДАЙ АЖАХЫН ТУЙЛАҺАН УРГАЛТА, АМЖАЛТАНУУД ТУХАЙ МАТЕРИАЛНУУД ГАЗЕТЫМНАЙ ХУУДАҺАНДА ЭНЭ УДАА НИИТЭЛЭГДЭБЭ.

ПОЛИТ-ҺУРАЛСАЛДА ХАБААДАГШАД, АГИТАТОРНУУД, ПОЛИТИНФОРМАТОРНУУД, ПРОПАГАНДИСТНУУД, ЛЕКТОРНҮҮД, ЭДЭ МАТЕРИАЛНУУДЫЕ ХЭРЭГЛЭГТЫ!

ЭХЭ ОРОНОЙМНАЙ ГОЛ ХҮСЭН

Советскэ Союз шэнги промышленна үйлэдбэриие хурдан түргэнөөр хүгжөөһэн ондоо гүрэн дэлхэй дээрэ байхагүй. Тэрэнэйнь хэмжээн үнгэрһэн бүхы табан жэлнүүдэй туршада 137 дахин ехэ болоо.

Баруун Европын бүхы оронуудайхиһаа ехэ хэмжээнэй продукци манай орон дотор үйлэдбэрилэгдэнэ. Тэрэнь дэлхэйн бүмбэрсэг дээрэ гаргагдажа байһан бүхы промышленна продукциин табанай нэгэ хуби болоно бшуу.

Һүүлэй арбан жэлдэ СССР-тэ промышленна үйлэдбэриин хэмжээн хоёр дахин ехэ болоо.

Манай орон наяад онуудай эхиндэ, арбан жэлэй саада тээхидэ орходоо, үйлэдбэриин хоёр дахин ехэ хүсэ шадалтай болонхой.

Ороной промышленность арбадахи табан жэлдэ урда табан жэлэйхиһээ 717 миллиард түхэригөөр ехэ продукци гаргаа. Арадай хэрэглэмжын эд бараа үйлэдбэрилгэ 21 процентээр ургаа.

1979 онойхидо орходоо, 1981 ондо промышленна үйлэдбэриин хэмжээн 3,6 процентээр гэхэ гү, али 22 миллиард түхэригөөр ехэ болоо. Ажалай бүтээсын дээшэлһэнэй аша туһаар бүхы продукциин дүрбэнэй гурбан хубиһаа үлүүнь абтаа.

Мүнөө үедэ Совет ороной промышленность үргэн хэрэглэмжын 300 мянга гаран түхэлэй эд бараа гаргана. Совет индустрида ажалладаг бүхы хүдэлмэрилэгшэдэй дүрбэдэхи хүн бүхэниинь хүнгэн болон эдеэ хоолой промышленностьдо хүдэлдэг юм. Энэ хоёр һалбарида промышленностиин капитальна һомололгын болон үйлэдбэриин гол фонднуудай бүхы хэмжээнэй 12—13 процентнь хүртэнэ гэхэ гү, али промышленна продукциин 36 процентнь гарғагдана.

Ленинскэ национальна политикые удаа дараалан амжалтатайгаар бэелүүлһэнэй, гүрэнэй зүгһөө ехэхэн туһаламжа хүргэһэнэй аша туһаар арбадахи табан жэлдэ манай республикын ажалшад промышленность хүгжөөлгэдөө эли бодо амжалта туйлаа.

Буряадай республика оронойнгоо Зүүн зүгтэ томохон индустриальна район боложо шадаа. Совет засагай жэлнүүдтэ республикын үйлэдбэрилдэг промышленна продукциин хэмжээн мянга гара дахин ехэ болоо. Жэшээнь, республика дотор 1977 ондо бүхы орон дотор гаргажа байһан элшэ хүсэнһөө хоёр дахин ехэ электрын элшэ хүсэн мүнөө үйлэдбэрилэгдөө. Машина бүтээлгын, энергетическэ, шулуун нүүрһэнэй, электротехническэ болон горнорудна промышленность республикын индустриальна нюур шарайе хубилган шэнэдхээ.

Электрическэ двигательнүүд, нарин приборнууд, автоматизациин хэрэгсэлнүүд, заһабарилагдаһан локомотив болон вагонууд, далайн болон үһа мүрэнэй онгосонууд, картон, целлюлозо, шэл, цемент, ноохон бүд болон бусад эд хэрэгсэлнүүд республикын предприятинуудта үйлэдбэрилэгдэнэ. Тэдэнь ороной область болон хизаарнуудта нилээд мэдээжэ байхаһаа гадна, хилын саанахи хэдэн арбаад оронуудта эльгээгдэдэг юм.

Гансахан һүүлэй арбан жэлдэ Буряад ороной промышленностиин үйлэдбэриин гол фонднууд хоёр дахин шахуу гэхэ гү, али 536 миллион түхэригөөр, харин промышленна продукци үйлэдбэрилгэ 214 миллион түхэригөөр ехэ болоһон байна.

Республикын промышленностиин хүдэлмэрилэгшэд продукци худалдаха талаар арбадахи табан жэлэйнгээ түсэбые дүүргээ. Тиихэдээ түсэбһөө гадуур 52,4 миллион түхэригэй продукци худалдаа.

Энергетическэ-түлишын баазые уридшалан хүгжөөлгэдэ онсо анхарал хандуулагдаа. Гусиноозерскын ГРЭС-эй 840 мянган киловатт-час хүсэ шадалтай түрүүшын ээлжээн ашаглалгада орожо, республика дотор электрын элшэ хүсые 4 дахин ехээр үйлэдбэрилхэ арга боломжо олгогдоһон байна.

Мүнөө сүүдхэ соо 12500 мянган киловатт-час электрын элшэ хүсэн үйлэдбэрилэгдэнэ. Холбоолжоной уурхайн ашаглалгада ороходонь, республика дотор жэл соо шулуу нүүрһэ абалга 3 миллион тонноор ехэ болоо. Мүнөө сүүдхэ бүхэндэ 10 мянга гаран тонно шулуу нүүрһэн малтан абтана.

Арбадахи табан жэлдэ техническэ хүгжэлтэ тодорхойлдог һалбаринууд нилээд продукци гаргадаг болоо. Жэшээнь, машина бүтээлгэ болон металл болбосоруулга дээрэ үйлэдбэриин хэмжээн 30 гаран процентээр ехэ болобо.

Арбадахи табан жэлэй шиидхэхы, 1980 ондо республика дотор промышленна продукци үйлэдбэрилгын хэмжээн 1,5 гаран миллиард түхэригтэ хүрөө.

Ажаллажа байгаа предприятинуудта 10 мянга гаран шэнэ түхеэрэлгэ тодхогдоһон, 250 автомат, хахад автомат поточно болон конвейерэй лининүүд, үргэлжэ оньһожоруулагдамал участогууд ашаглалгада үгтөө. 700 гаран түрүү шэнэ технологическа онол арганууд хэрэглэгдэжэ эхэлээ.

Үйлэдбэрилжэ байгаа хэрэгсэлнүүдые олон янзын түхэлэй болгохо, продукциин шанар һайжаруулха тушаа ехэхэн анхарал хандуулагдана. Продукциин шанарай хойноһоо ажаглаха комплексно системэнүүд олохон предприятинуудта нэбтэрүүлэгдээ. 600 гаран стандартнууд зохеогдон нэбтэрүүлэгдээ. 600 гаран янзын шэнэ продукци үйлэдбэрилжэ эхэлээ. Мүнөө үедэ 17 предприятинуудта 107 янзын продукци гүрэнэй Шанарай тэмдэгтэйгээр гарғагдана.

Арбадахи табан жэлдэ транспорт болон холбоо бүхы талаараа хүгжөө. Түмэр замай Улаан-Үдын отделениин хүдэлмэрилэгшэд ашаа болон пассажирнуудые зөөхэ хүдэлмэриингөө хэмжээ 13 процентээр ехэдхээ, арадай ажахын 5 миллион шахуу тонно ашаа нэмэжэ зөөгөө.

Манай республикын промышленностиин олохон предприяти, хэдэн зуун бригада, олон мянган түрүүшүүл оролдосотой шударгыгаар ажаллажа, түсэбтэ даабаряа болзорһоонь урид дүүргэһэн байбашье, үйлэдбэриин ниитэ хэмжээнэй болон ажалай бүтээсын ургалтын талаар табан жэлэй даабари бүхы дээрээ хүсэд дүүргэгдээгүй. Табан жэлэй туршада промышленна үйлэдбэриин ургалта 16,2 процент, харин ажалай бүтээсын ургалта 7,6 процент болобо.

Промышленна үйлэдбэриин болон ажалай бүтээсын ургалта юундэ гээгдээб гэхэдэ, шэнэ предприятинууд хожомдожо ашаглалгада ороходо, түүхэй эд тапалдаха гэхэ мэтэ дээрэһээ тохёолдобошье, промышленна үйлэдбэриие хүтэлбэрилхэ талаар ажахын органуудай, партийна организацинуудай, нютагай Соведүүдэй үдэр бүриин ажал хүдэлмэриин горитойхон дутагдалнууд дээрэһээ шалтагаалһан байна.

ШЭНЭ ГОРОДУУД, ШЭНЭ ЗАВОДУУД

Манай түсэбтэ табан жэл бүхэн Эхэ оронноймнай намтарта түүхэтэ илалтануудай ээлжээтэ хуудаһан болон бэшэгдэдэг. Шэнэ городууд болон посёлогууд баригдадаг, шэнэ завод, фабриканууд бодхоогдодог, тиигэжэ гүрэн түрымнай хүсэн үдэрһөө үдэртэ ургажа, арад зоноймнай һуудал байдал һайжардаг. Арадай ажахын гол шухала һалбаринуудай нэгэн—капитальна барилга болоно. Тэрэнэй хэр ашаг үрэтэйгөөр хүгжэһэнһөө арадай ажахын бүхы һалбаринуудтахи научно-техническэ дэбжэлтэ дулдыдадаг байха юм. Арбадахи табан жэл соо энэ талаар нилээд ехэ юумэн хэгдээ. Капитальна барилгын материально-техническэ бааза урган хүгжөө, барилгын хэмжээншье үргэдхэгдөө. Арадай ажахые хүгжөөлгэдэ бүхы дээрээ 635 миллиард түхэриг гаргашалагдаһан байна. Гол фонднуудынь 1,4 дахин ургаа. Барилгашад 1200 гаран томо-томо промышленна предприятинуудые шэнээр бүтээһэн, хуушануудыень һэльбэн шэнэлһэн байха юм.

Капитальна барилга хадаа мүнөө манай арадай ажахын эгээл шухала һалбаринуудай нэгэн болоно. Бүхы национальна доходой табанайнь нэгэ хубиһаа дээшэнхинь капитальна барилгада гаргашалагдана. Энэ мүнгэ зөөриие хэр зүбөөр хэрэглэһэнһээ манай экономикын туйлалта, научно-техническэ дэбжэлтын ургалта болон үйлэдбэриин ашаг үрэ сэхэ дулдыдадаг гээшэ.

Манай республикыншье капитальна барилга энэ үе соо саашадаа урган хүгжэһэн байна. Арбадахи табан жэл соо 2 миллиард гаран түхэригэй гол фондууд ашаглагдаа. Энэ хадаа, юһэдэхи табан жэлэйхидэ орходоо, 40 процентээр ехэ болоно. Арадай ажахын бүхы һалбаринуудые хүгжөөлгэдэ 2,5 миллиард түхэригэй капитальна һомололго үгтэһэн, тэрэ тоодо 1980 ондо капитальна барилгада нилээд ехэ мүнгэ зөөри гаргашалагдаһан байна.

Мүнөө үедэ манай республикын барилганууд дээрэ, барилгын индустриин предприятинуудта хэдэ мянган хүдэлмэришэд ажаллана.

Промышленна объектнүүдые бодхоохын хажуугаар гэр байра, хүүгэдэй эмхи зургаанууд болон социально-ажахуйн бусад барилгануудта ехэ анхарал хандуулагдаһан байха юм. Тиигэжэ 1,6 миллион дүрбэлжэн метр талмайтай гэр байра, 21 мянган хүүгэдэй һураха һургуулинууд, 8 мянган үхибүүдэй байха хүүгэдэй сад-яслинууд ашаглалгада үгтөө. Мүнөө республикымнай городууд болон хүдэлмэришэдэй посёлогуудтахи гэр байрануудай 75 процентнь гүйсэд болбосон түхэлтэй болгогдонхой. Арбадахи табан жэл соо 455 хүнэй эмшэлүүлхэ больницанууд, нэгэ халаанда мянган хүниие хангаха поликлиникэнүүд ашаглалгада үгтэһэн байна. Энэ хугасаа соо имагтал арадай элүүрые хамгаалгын предприятинуудай барилгада 7 миллион шахуу түхэриг ашаглагдаа. Мүн тиихэдэ 700 гаран хүнэй һууритай кинотеатрнууд, 8 мянга шахуу хүнэй һууритай клубууд, бүхыдөө 17000 дүрбэлжэн метр талмайтай 100 гаран магазинууд болон худалдаа наймаанай, ниитын эдеэ хоолой бусадшье объектнүүд бүтээгдэһэн байна.

Городууд болон посёлогуудай урган хүгжэхэ бүри коммунальна барилгын хэмжээн мүн лэ ургана. Арбадахи табан жэлэй туршада энэ хэрэгтэ 60 миллион түхэриг гаргашалагдажа, хорёод километр канализациин ба дулаанай сеть, 5 километр трамвайн линии татагдаһан байха юм. Арад зоной гэр байрануудта 30 мянган электро-пээшэн тодхогдоо. 200 гаран хүнэй байха гостиницанууд баригдажа ашаглалгада үгтөө. Улаан-Үдэ городто 500 хүнэй байха гостиницын барилга үргэлжэлһөөр. Ажалшадай ажаһуудалай эрилтые хангаха хэдэн комбинат, «Экран» завод, хубсаһа угаалгын пунктнууд болон бусад олон барилга хэгдэһэн байха юм.

Хүдэлмэришэд болон мэргэжэлтэдэй кадрнуудые бэлдэлгые үргэдхэхын тула 2 мянга гаран хүнэй һураха техническэ мэргэжэлэй училищиин байшангууд бодхоогдоһон, Буряадай гүрэнэй багшанарай институдай хэдэн шэнэ блогууд ашаглалгада үгтэлэн, мүн һурагшад болон студентнэрэй хамтын байра баригдаһан байна бшуу.

Ниитын үйлэдбэриие һураггүй түргэнөөр хүгжөөһэнэй, тэрэнэй ашаг үрэ ба хүдэлмэриин шанарые һайжаруулһанай үндэһөөр совет арадай һуудал байдалые саашадань улам һайжаруулха талаар КПСС-эй XXV съезд дээрэ тодорхойлогдоһон хараа шэглэлтэй зохилдуулагдан, арбадахи табан жэлдэ арадай ажахы хүгжөөгдэһэн байна. Ороной национальна баялиг урган нэмээ. Үйлэдбэриин ба эрдэм техникын хүсэн, экономикын бүхы һалбаринууд хүгжөөгдөө. Совет гүрэнэй өөрыгөө хамгаалха арга шадабари зохихо хэмжээндэ байдаг.

(КПСС-эй ЦК-гай проектһээ).

Гусиноозёрскын ГРЭС-эй хүтэлбэрилгын таһалга дотор. М. СИБИРЯГАН фото.

ХҮДӨӨ НЮТАГАЙ ХҮГЖЭЛТЭ

Арбадахи табан жэлдэ партиин аграрна политика удаа дараалан бэелүүлэгдэһэн байна. Хүдөө ажахые хүгжөөхэ удаан болзорой программа арадай ажахын энэ шухалын шухала һалбариие хурдан түргэнөөр хүгжөөхэ эрхэ байдал байгуулгада зорюулагдаа юм.

Буряадай АССР-эй ажалшад дурсагдаһан үе хугасаа дотор зарим амжалтануудые туйлаа.

Республика дотор 95 совхоз, 54 колхоз болон гүрэнэй бусад 12 предприяти мүнөө тоологдоно.

Арбадахи табан жэлэй үедэ манай колхоз, совхозууд 5092 трактор, 5500 гаран ашаанай автомобиль, ооройһоной 1920 комбайн болон бусад техникэ, механизмнуудые абаа.

1981 оной январиин 1-нэй байдалаар, Буряад ороной хүдөө нютагуудта 9426 трактор, тэрэ тоодо К-700 түхэлэй 571 трактор, ооройһоной 3021 комбайн, ашаанай 4454 автомобиль бии.

Электрын элшэ хүсэ дамжуулха 4 мянга гаран километр линии хүдөө нютагуудта ашаглагдана. 1980 ондо хүдөө ажахыда электрын элшэ хүсэ хэрэглэлгэ, 1975 оной хэмжээндэ орходоо, 2,1 дахин ехэ болобо.

Хүдөө ажахые техническэ болон энергетическэ талаарнь зэбсэгжүүлгын ургаланай эсэстэ хүдөө нютагта ажалай энерго-зэбсэгжэлгэ, нэгэ хүн дээрэ абажа үзэбэл, 30,2 мориной хүсэнэй хэмжээтэй болоо. Табан жэлэй туршада тэрэ 32 процентээр дээшэлээ.

Табан жэл соо хүдөө ажахын һалбаринуудта капитальна һомололгын 623 миллион түхэриг хэрэглэгдээ. Энэнь урда табан жэлэйхиһээ 129,7 миллион түхэригөөр гэхэ гү, али 23 процентээр ехэ.

Хүдөө ажахын предприятинуудай үйлэдбэриин гол фонднууд 43 процентээр ургаа. Үйлэдбэриин томо барилганууд, мал ажалай комплекснууд болон шубуунай фабриканууд бодхоогдоһон байна.

Арбадахи табан жэлэй үедэ газарай хүрьһэ һайжаруулха хүдэлмэри хэгдээ. Мелиоративна болон уһанай ажахын организацинуудай үйлэдбэриин баазые хүгжөөхэ хэрэгтэ болон мелиорацида 104 миллион түхэриг һомологдоо. Энэнь, юһэдэхи табан жэлэйхидэ орходоо, 20,5 миллион түхэригөөр ехэ. Мүн энэ үе хугасаа дотор уһалагдадаг 13 мянга тухай гектар газар ашаглалгада оруулагдаа. 10 мянган гектар намаг налюур хатаагдаа. 312 мянган гектар бэлшээриин газар уһалагдадаг болоһон юм. 105 мянган гектар талмай дээрэ культуртехническэ хүдэлмэри хэгдэбэ.

Колхоз, совхозуудта — республика дотор бүхы дээрээ үнгэрһэн жэлнүүдтэ тарилгын талмайнуудай бүридэл гуримшуулагдаа. Тэрэнэй аша туһаар научна талаараа баримталагдаһан севооборотнуудые хаа хаанагүй нэбтэрүүлхэ арга боломжо олгогдоо.

Хуурай газарнуудые нүүдэл бүлүүр станцинуудай туһаламжатайгаар уһалалга республика дотор үргэнөөр хэгдэнэ. 1980 ондо 200 мянга гаран гектар сабшалан болон бэлшээриин газарай уһалагдаһан байбал, тэрэнэй 60 мянга тухай гектарынь бүлүүр станцинуудаар шииглүүлэгдээ. Арбадахи табан жэлдэ минеральна үтэгжүүлгэ үргэнөөр хэрэглэгдэдэг болоо. Жэшээнь, фосфорно үтэгжүүлгэ юһэдэхи табан жэлдэ 118,1 мянган тонно хэрэглэгдээ һаа, арбадахи табан жэлдэ 250,4 мянган тонно оруулагдаа.

Эдэ жэлнүүдтэ бүдүүн тэжээл хуряалга юһэдэхи табан жэлэй хэмжээндэ байбашье, харин шэмэтэ тэжээл абалга зарим тэды доошолоо.

Республикын колхоз болон совхозуудта 1980 ондо 181,3 мянган тонно ороһо таряан, 28,1 мянган тонно хартаабха, 17,7 мянган тонно овощ хуряагдаа юм.

Байгаалиин уларилай хэды таарамжагүй, шэрүүн байбашье, олохон бригада, звенонууд, механизаторнууд муу бэшэ үрэ дүнгүүдые туйлаа. Жэшээнь, Зэдын районой XX партсъездын нэрэмжэтэ колхоздо И. Г. Григорьевой хүтэлбэрилдэг тракторна бригада 1300 гектар талмай дээрэһээ гектар бүриин 10 центнер ороһо хуряагаа. Мүн Ивалгын ОПХ-гай хартаабха ургуулгын звеногойхид (хүтэлбэрилэгшэнь Б. Ц. Будажапов) 65 гектар талмай дээрэһээ гектар бүриин 130 центнер түмһэ ургуулаа.

Арбадахи табан жэлдэ мал ажалай хүдэлмэрилэгшэд оролдосотой шударгыгаар хүдэлжэ гараа.

Ажал ехэтэй хүдэлмэриие оньһожоруулха, электрижүүлхэ, мал ажалай комплекснуудые, тэжээлэй цех болон тэжээл хадагалха байрануудые бариха, малые уһаар саг үргэлжэ хангаха, мал харууһалга дээрэ түрүү онол арганууды е нэбтэрүүлхэ талаар ехэхэн хүдэлмэри хэгдээ.

Гахай болон шубуу үсхэбэрилхэ талаар һайн үрэ дүнгүүд туйлагдаа. Жэшээнь, табан жэлэй турша дотор гахайн мяхан 15 процент ехээр, шубуунай мяхан 1,5 дахин ехээр абтаһан байна.

Загарайн бройлерно фабрикада, Елаанай, Никольскын болон Твороговско нугаһанай фабриканууд та таһалгаряагүйгөөр промышленна аргаар шубуунай мяха үйлэдбэрилдэг болоо. Тэрэшэлэн ажахынууд хоорондын мал ажалай комплекснуудта болон тусхай ажахынуудта гахай, залуу бодо малые промышленна аргаар таргалуулдаг болобо.

Гэбэшье малшадай ажал хүдэлмэридэ гаң гасуур ехэхэн һаад түбэг тохёолдуулаа. Мал ажалай продукциие үйлэдбэрилхэ, гүрэндэ худалдаха талаар түсэбтэ даалгабари дурсагдаһан шалтагаан дээрэһээ дүүргэгдээгүй.

ХҮН — ОБЩЕСТВОДО, ОБЩЕСТВО — ХҮНДЭ

Хүн — обществодо, общество — хүндэ. Социализмын үедэ хүн ба обществын харилсаан эгээл иимэ гуримаар байгуулагдадаг. Совет хүнүүд өөһэдөө жаргалта ажабайдалаа зохеон байгуулна. Социализмын үедэ хүнэй алишье талаараа хүмүүжэнги байлга, тэрэнэй баян дэлгэр ажабайдал обществын социально-экономическа дэбжэлтэтэй сэхэ холбоотой юм. Хүн зоной материальна ба соёлой эрилтэ хэрэглэмжэнүүдые гүйсэдөөр хангалга — ниитын үйлэдбэриин гол зорилгонь мүн.

Арбадахи табан жэлэй туршада хүн зоной эрилтэ хэрэглэмжэнүүдые хангаха талаар экономикодо эли бодо хубилалтанууд болоһон, хүгжэлтынь эршэ түргэдэһэн байна.

Совет арадай ажаһуудалые бүри баян дэлгэр болгохын тула хүн зоной бодото олзо оршые дээшэлүүлхэ шухала.

Арбадахи табан жэлэй туршада ороной хүдэлмэришэдэй ба алба хаагшадай салин хүлһэн 15 процентээр, колхозникуудай ниитын ажахыһаа абадаг олзо оршо 26 процентээр дээшэлһэн байна.

Манай республикада хүдэлмэришэдэй ба алба хаагшадай һарын салин (дундаа зэргын хэмжээгээр) 1980 ондо 188,9 түхэригтэ хүрөө. 1965 ондо эдэнэрэй салин оройдоол 102,3 түхэриг байһан юм.

Хүн бүхэнэй хуби хубидаа эдлэдэг, хэрэглэдэг бүхы эд зөөриин табанай дүрбэн хубинь худалдаа наймаанай эмхи зургаануудаар ородог гээшэ. Үнгэрһэн табан жэлдэ республикадамнай худалдаа наймаанай розничнэ эрьесэ 31,4 процентээр дээшэлээ. Худалдаа наймаанай эрьесын иимэ хэмжээгээр ургалта хадаа урдахи табан жэлнүүдтэ үзэгдөөгүй ушар болоно.

Мүнөө үедэ республикын 100 бүлэ бүхэндэ 90 телевизор, радиоприёмник, радиоло, 91 угаалгын машина, 72 электрохолодильник, 16 мотоцикл ба мотороллер, 411 элдэб түхэлэй часууд бии гэжэ элирүүлэгдэнхэй.

Һүүлэй жэлнүүдтэ республикадамнай сагай уларилай таарамжагүй байдалай тохёолдобошье, хүн зониие хангалгын хэмжээн доошолоогүй, харин бүри дээшэлээ. Тиихэдэ эдеэ хоолой зүйлнүүд олон янзаар үйлэдбэрилэн гаргагдадаг болоо.

СССР-эй Конституциһаар үгтэһэн эрхэнүүдээ (амарха, элүүр энхэеэ хамгаалуулха, эрдэм шудалха, мэргэжэлэй талаар һураха, саг зуура гү, али хүсэд ажал хэжэ шадихаяа болихоодоо, үтэлхэдөө материальна талаар хангагдаха, гэр байра абаха) совет хүнүүдэй гүйсэд эдлэхэ хэрэгтэнь хэрэглэмжын ниитын фонднууд экономическа үндэһэ һууринь болодог.

Энээхэн баримта абаад харахада, хэрэглэмжын ниитын фонднууд совет бүлэ бүхэнэй аша туһада сэхэ хабаатай, хүн бүхэнэй түрэһэн үдэрһөө эхилээд үтэлхэ наһандаа хүрэтэрнь шухала үүргэ дүүргэдэг байна гээшэ. Арбадахи табан жэлдэ эдэ зорилгонуудые бэелүүлгэдэ гүрэн түрэ 527 миллион түхэриг гаргашалаа. Хэрэглэмжын ниитын фонднуудай удха шанарые ойлгохын тула хүн бүхэндэ энэ фонднуудһаа үгтэдэг түлбэри ба хүнгэлэлтэнүүд 1980 ондо 438 түхэриг хүрэтэр ургаһан гэжэ тэмдэглэе. Сасуулга хэбэл, энэ тоо 1975 ондо 354 түхэриг тухай байһан гэжэ дурдамаар.

Арад зоной ажана түбхинэнги, баян дэлгэр байдал улам һайжаруулха хэрэгтэ гүрэн түрэмнай гол һаналаа табидаг гэжэ совет хүнүүд һайн мэдэдэг. Арбан нэгэдэхи табан жэлдэ хараалагдаһан түсэбүүд энэл гол зорилгоһоо уламжалан тодорхойлогдонхой. Энэ табан жэлдэ хүн бүхэнэй бодото олзо оршын хүртэсэ 16—18 процентээр дээшэлхэ юм.

Хүдэлмэришэдэй ба алба хаагшадай һарын дунда зэргын салин 13—16 процентээр дээшэлүүлэгдэхэ, тиин табан жэлэй һүүл багаар эдэнэрэй салин хүлһэн 190—195 түхэригтэ хүргэгдэхэ юм. Колхозникуудай олзо оршо 20—22 процентээр ургаха. Гэхэһээ гадна, хэрэглэмжын ниитын фонднуудһаа түлэлгэ болон хүнгэлэлтэнүүд 20 процентээр дээшэлхэ юм.

Алас-Дурна зүгэй ба Зүүн Сибириин зарим районуудта олон жэлдэ таһалгаряагүй хүдэлдэг хүдэлмэришэдэй, алба хаагшадай салин хүлһэн нэмэгдэхээр хараалагданхай.

Совет хүнүүдые гэр байраар хангалга саашадаа улам һайжаруулагдахи, болбосон түхэлтэй, тааруу зохид гэр байранууд олоор баригдаха юм.

Манай орон экономическа ба социальна хүгжэлтын бүхы шэглэлнүүдээр урагшаа дабшаа гэжэ үнгэрһэн табан жэлэй бүхы дүнгүүд элирхэйлэн гэршэлнэ. Арбадахи табан жэл совет арадай баатар габьяата ажал хэрэгүүдэй түүхэдэ ехэ һуури эзэлхэ байна. Экономическа ба эрдэм, техникын хүсэн түгэс, дүршэл шадабаритай мэргэжэлтэдтэй Советскэ Союз наяад онуудта оробо бшуу. Экономическа ба социальна хүгжэлтэдэ амжагдаһан туйлалтанууд бүри ехэ хэмжээнэй зорилгонуудые шиидхэхэ арга олгохо байна.

(КПСС-эй ЦК-гай проектһээ).

СОРОБХИЛОН ХҮГЖЭҺЭН СОЁЛ

Совет обществын социальна хүгжэлтын программын хэр зэргэ бэелүүлэгдэжэ байһаниинь манайшье республикын жэшээ дээрэһээ элеэр харагдана. Һуралсалай болон хүмүүжүүлгын талаар һүүлэй үедэ хэгдэһэн бүхы юумэн Гол шэглэлнүүдэй проект соо табигдаһан зорилгонуудтай гүйсэд таарана.

Арбадахи табан жэлдэ элдэб янзын һуралсалда 35 мянга гаран хүн хабаадуулагдана гэхэ гү, али республикымнай бүхы хүн зоной гурбанайнь нэгэ хуби болоно. Юрэнхы эрдэмэй һургуулинуудта 163,8 мянган үхибүүд һуража гараа.

Жэл ошохо бүри багшанар олошорно. Мүнөө тэдэнэй тоо 12,5 мянганда хүрөө. Тиихэдэ эхин һургуулида заадаг дээдэ һургуулитай багшанар олон болоо. Һургуулида ороогүй үхибүүдэй эмхи зургаанууд олошорно. Жэшээлхэдэ, 1976 ондо 542 иимэ эмхи зургаануудта бүхыдөө 54.309 үхибүүд хүмүүжүүлэгдэдэг байгаа һаа, 1980 ондо 596 эмхи зургаануудта 63.000 үхибүүд абтанхай. Арбадахи табан жэлэй туршада 7545 һууритай, хүүгэдэй 54 саад болон ясли ашаглалгада тушаагдаа юм.

Техническэ мэргэжэл олгодог һургуулинууд 1976—1980 онуудта ехэ хүгжөө. Эндэ залуушуул дунда һургуули дүүргэһэн аттестат абаһаа гадна, хүдэлмэришэнэй тусхай мэргэжэлтэй болоно. Эдэ училищинууд үнгэрһэн табан жэлдэ 52 мянган залуу хүдэлмэришэдые бэлдэжэ гаргаа.

Буряадай АССР-эй дүрбэн дээдэ һургуулинуудай 20 факультедүүдтэ 22,6 мянган студентнэр һурана. Тэдэндэ 1400 багшанар заажа, шэлэһэн мэргэжэлдэнь һургана. Жэшээлхэдэ, дүрбэн жэлэй урда Улаан-Үдын дээдэ һургуулинуудта оройдоол 9 профессор болон эрдэмэй доктор, 284 доцент, эрдэмэй кандидадууд байбал, мүнөө 26 эрдэмэй доктор, 530 доцент болон эрдэмэй кандидадууд энэ үедэ урган гараа гэхэ гү, али энэмнай бүхы багшанарайнь 37 процент болоно.

Жэл бүри залуу мэргэжэлтэд олошорно. 1970 ондо республикымнай дээдэ һургуулинуудые 2620 хүн дүүргэһэн байгаа һаа, 1979—1980 оной һуралсалай жэлнүүдтэ 3400 хүн тэдэниие дүүргээ.

Арбадахи табан жэлдэ 16,5 мянган хүбүүд, басагад 57 мэргэжэлээр дээдэ һургуули түгэсхөө. Мүнөө үедэ республика доторнай гушан наһа хүрөөдүй 14 мянган дээдэ эрдэмтэй хүдэлмэрилэгшэд ажаллана гэхэ гү, али 1000 хүдэлмэрилэгшэд бүхэндэ 90 хүн болоно. Энэ тоо 1975 ондо 75 байһан юм. Республикымнай арадай ажахыда 36 мянга шахуу дээдэ һургуулитай хүнүүд ажалладаг.

Революциин урда тээ манай эндэ тусхай научна эмхи зургаанууд байгаагүй. Зарим нэгэн эрдэмтэд лэ багахан асуудалнуудаар шэнжэлгэ хэдэг һэн. 1922 ондо Буряад-Монголой эрдэмтэдэй комитет (Буручком) байгуулагдажа, удаань Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ научна бүлгэм (1924 он) болон Географическа бүлгэмэй таһаг бии болгогдоо һэн. 1929 ондо Буручкомой һуури дээрэ соёлой институт байгуулагдаа. Удаань, 1936 ондо тэрэ хэлэ, бэшэгэй, литература болон түүхын институт болгогдон хубилгагдаад, 1944 ондо тэрэнэй һуури дээрэ соёлой болон экономикын эрдэм-шэнжэлгын институт нээгдээ һэн.

1966 ондо КПСС-эй ЦК-гай болон СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй шиидхэбэреэр СССР-эй Наукануудай академиин Сибириин отделениин Буряадай филиал байгуулагдаа бэлэй. Мүнөө үедэ республикадамнай академическэ хоёр научна эмхи зургаан (СССР-эй Наукануудай академиин Сибириин отделениин Буряадай филиал, ВАСХНИЛ-ай Сибириин отделениин Хүдөө ажахын эрдэм-шэнжэлгын институт), эрдэм-шэнжэлгын 13 эмхи зургаан хүдэлнэ. Ганса СССР-эй Наукануудай академиин Сибириин отделениин Буряадай филиалай бүридэлдэ 3 институт, гурбан таһаг ородог.

Республикымнай бүхы һуурин, тосхонууд электрын элшэ хүсөөр хангагданхай. Бүхы хүн зон радио шагнаха аргатай, харин тэдэнэй 85 процентнь телевизор харана. Буряадай телевидени 1961 ондо түрүүшынгээ дамжуулга нэбтэрүүлжэ эхилээ һэн. 1980 онһоо тэрэ үнгэтэ дамжуулга эхилбэ.

1976 ондо Х. Намсараевай нэрэмжэтэ буряад драмын театрай коллектив Москвагай сценэ дээрэ тоосоо барижа, үндэр сэгнэлтэдэ хүртөө. 1979 ондо оперо болон баледэй театрай коллектив Москва, Ленинград хотонуудаар ябажа, уран бэлигээ харуулаа.

Загарайн бройлерно фабрикын гадаадахи юрэнхы түхэл харуулагдана. С. БАЛДУЕВАЙ фото.

Энэ хуудаһануудай материалнуудые КПСС-эй обкомой лекторнүүдэй бүлэг бэлдэбэ.

ҺЭРГЫЛЖЭ БОЛОМООР

Автотранспортые хулгайлха ушарнууд дулаанай сагта илангаяа олоор үзэгдэдэг. Юуб гэхэдэ, эгээл энэ үедэ харгыда мотоцикл, машинанууд олошордог бшуу. Тиин жолоошодой зариман хубингаа гү, али гүрэнэй мэдэлэй автотранспортда хайша хэрэгээр хандажа, хулгайда абхуулхагүйн тула һэргылэмжын хэмжээнүүдые абадаггүй.

Ямар зорилготойгоор хулгай хэгдэнэ гээшэб? Нэгэдэхеэр, юрэл сэнгэхэ дуратайшуул ондоо хүнэй машинын рульда һуудаг юм. Жэшээлхэдэ, үнгэрһэн жэлдэ бройлерно фабрикын хажууһаа «ЗИЛ-130» түхэлэй машина үгы болоо. Бэдэржэ олоходонь, хүдэлмэришэд Е. В. Родионов, В. А. Ранжуков гэгшэд энэ машинаар сэнгэжэ ябаһаар гэнэ усалта аварида ороо гэжэ элирбэ. Хоёрдохёор, ямар нэгэн хулгай хэхын тула машина хэрэглэдэг хүдэшүүл ушардаг. Жэшээлхэдэ, И. Я. Кошкарев, В. И. Кривогорницын, В. П. Розов гэгшэд «УАЗ-469» түхэлэй машина хуули бусаар гаражһаа гаргажа, Пестерево тосхон ороһон байна. Эндэ үнэтэй сэнтэй эд бараа хулгайлхадаа, «түмэр хүлэгые» хэрэглээ бшуу. Гурбадахяар гэхэдэ, автотранспортые хулгайлагшад миинтээр олдоһон машина, мотоцикл задалаад, хуби хубяарнь худалдадаг. Улаан-Үдэ хотодо, Улаан-Үдын райондо мотоциклнуудые хулгайлжа байһаар бүлэг хүнүүд баригдаа һэн. Хэд бэ гэхэдэ, В. В. Басаев, А. Ю. Праверов, С. В. Варфоломеев гэгшэд зөөришэлһэн мотоциклнуудаа ой модон соо абаашажа задалһанай удаа худалдаад, нилээд лэ «баяжаа» бшуу.

Архиин халууе бариһан хүнүүд олонхи ушарта автомашина, мотоцикл хулгайлха һэдэлгэ гаргадаг. Энээнэйнь тон лэ аюултай, хохидол хойшолонтой байдагынь ойлгосотой. Урдаһаа ерэһэн машинатай мүргэлдэхэ, харгы хүндэлэн гаража ябаһан хүниие дайражархиха, мүн машинаяа хүмэрюулхэ гэхэ мэтэ гэнэ усалнууд али олон дайралдадаг шуу. Улаан-Үдын наймаанай техникын комбинадһаа «ЗИЛ-130» түхэлэй автомашина хулгайлһан В. И. Степанов һогтуугаар «Иволгинская» үйлсөөр гүйлгэжэ ябаад, мотоциклтай мүргэлдөө.

Иимэ обществодо харша, хохидол хойшолонтой ябадал гаргагшад хуулиин харюусалгада хабаадуулагдадаг. РСФСР-эй Уголовно кодексын 212-дохи статьягай ёһоор, «баяжаха» гэһэн сэхэ һэдэлгэгүйгөөр автомототранспортые хулгайлагшад 1 жэл хүрэтэр эрхэеэ хаһагдадаг. Хэрбээ хоёрдохёо иимэ ябадал гаргаа һаа, 3 жэл хүрэтэр эрхэеэ хаһагдадаг юм. Харин баяжаха гэһэн зорилготойгоор хулгайн хэгдэбэл, РСФСР-эй Уголовно кодексын 89-дэхи, 44-дэхи статьянуудай ёһоор, 6 жэлээр түрмэдэ хаагдажа, зөөреэ амсаха болоно.

Хулгайлһан автомашинаар аварида оробол, хойшолонгынь бүришье ореэ, «Электромашина» заводһоо «МАЗ-500» түхэлэй автомашина һогтуугаар хулгайлан арилһан А. А. Дашкин, Ю. В. Воротнюк гэгшэд хашаа хүреэ мүргүүлжэ, машина һандарган байна. Эдэнэр дээрэ дурсагдаһан Кодексын 211-дэхи статьягай ёһоор харюусалгада хабаадуулагдахаһаа гадна, 2100 түхэриг яла түлэхэ баатай болоо һэн.

Теэд ямар шалтагаанһаа иимэ ушарнууд болодог бэ гэбэл, нэн түрүүн автомототраспортын жолоошон өөрынгөө машина, мотоцикл хулгайһаа һэргылхын тула хэмжээ абадаггүй гэжэ тобшолонтой. Машинаа орхёод ошоходоо, двигателяа унтараадаггүй, үүдынь суургададаггүй оһол ябадалтайшуул олон дайралдадаг. Мүн машинаяа газаа удаан саг соо харууһагүй орхёод, һанаа амар һуудаг хүнүүд ушардаг.

Гэхэһээ гадна автомашинанууд таарамжагүй газарта хадагалагдадаг, зарим гаражнуудта хулгайда ороһон тухай мэдээсэхэ автоматическа түхеэрэлгэнүүд тодхогдоогүй.

Нэгэ шухала һанамжа дахинаа һануулалтай. Улаан-Үдэ хотодомнай мүнөө болотор машинануудые табиха тусхай талмай үгы, хүдөө һууринуудһаа ерэгшэд машинаяа үйлсэдэ харууһагүйгөөр орхидог. Тиимэһээ арадай депутадуудай Улаан-Үдын горгүйсэдком автомашинануудые табиха түлбэритэй, тусхай талмайнуудые түхеэрхэ тушаа бодомжолхо ёһотой гэжэ һанагдана.

Н. КАЗАЗАЕВ,
республикын Дотоодын хэрэгүүдэй министерствын таһагай ахалагша инспектор.

СПОРТ

ТОБШОХОНООР...

БАРИЛДААН. Хүдөө ажахын дээдэ һургуулинуудай дунда ороной түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөн Украинын ССР-эй Белая Церковь хотодо болон дүүрэбэ. 32 дээдэ һургуулиин 200 гаран барилдаашад хабаадажа, мэргэжэл шадабаряа туршаа.

Манай хүдөө ажахын институтай суглуулагдамал командаһаа спортын мастер Владимир Балданов 57 килограммай шэгнүүртэн соо һоо мүнгэн медаляар шагнагдаа. Б. Дашинамжилов хоёрдохи эгээл хүнгэн шэгнүүртэ бронзо медальда хүртэбэ. Хүдөө ажахын институтай студентнэр И. Осодоев, Б. Митыпов гэгшэд табадахи һууринуудта гараһан байна.

* * *

ҺУР ХАРБАЛГА. СССР-эй түрүү һуури эзэлхын түлөө үбэлэн мүрысөөн Харьков хотодо эхилбэ. Уласхоорондын класстай спортын мастер Ц. Жамьяндашиева, спортын мастер О. Воронина гэгшэд республикынгаа нэрэ хүндые хамгаална.

* * *

Һур харбалгаар «Динамо» бүлгэмэй Түбэй соведэй түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөн Ворошиловград хотодо болобо. Эндэ тус бүлгэмэй Россоведэй мэргэшүүл илажа, дамжуулгын кубогаар шагнагдаа. Энэ илалтада манай республикын эдир харбагшад Лариса Целовальникова, Цыденжаб Будаев хубитаяа оруулалсаа. Шэтын областиин суглуулагдамал командын гэшүүд Владимир Ешеев, Лхамажаб Дабаева гэгшэд эрэшүүлэй, эхэнэрнүүдэй дундаһаа илажа гараба.

* * *

Һур харбалгаар «Труд» бүлгэмэй Түбэй соведэй мүрысөөн Кисловодскдо болоно, 11 команда хабаадаһан байна. Манай республикын эхэнэрнүүдэй команда гурбадахи һуури эзэлээ. Спортын мастер Ирина Лукашевич эхэнэрнүүдэй дундаһаа мүнгэн медаляар шагнагдаба. Буряадай багшанарай институтай студент спортын мастер Бата Чойжилцыренов эрхим зурагаанай тоодо ороһон байха юм. Тиигэжэ эдэнэр бүлгэмэйнгөө кубогта хүртэхын түлөө түгэсхэлэй мүрысөөндэ хабаадаха эрхэдэ хүртэбэ.

Б-М. ЖИГЖИТОВ.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи нюурта. «Хамһабариин ажахын нөөсэ арганууд» — түрүү бэшэг. Хонидой түл абалга түлэг дундаа. «...Эршэтэй һайнаар хүдэлхэдэ» — Я. Николаеван статья. «КПСС-эй XXVI съездэ—эрхим угтамжа»— мэдээсэлнүүдэй суглуулбари. «БАМ-ай һүүлэй шэнэ һонин»—мэдээсэлнүүдэй суглуулбари. СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ.

Хоердохи нюурта. Партийна ажаБайдал: шиидхэбэриин дүүргэлтые хинан шалгалта. «Шиидхэбэри яажа дүүргэгдээб?» — М. Хензыхеновэй статья. Табан жэлэй түрүүшүүл. «Абари зан»—Н. Лосевой статья. «КПСС-эй ЦК-гай проектые зүбшөн хэлсэнэбди» — суглуулбари. Редакцида ерэһэн бэшэгүүд. «Соведүүдэй хүдэлмэри» — мэдээсэлнүүдэй суглуулбари.

Гурбадахи нюур. Тематическа. Ниитэ полит-үдэртэ зорюулагдана.

Дүрбэдэхи нюурта. Нютаг нютагай һониной дээжэ. Уласхоорондын шэнжэлэл. Хилын саана.

Болгарин Коммунис партиин болохоёо байгаа XII съездын хүндэлэлдэ дэлгэрһэн социалис мүрысөөн Болгарин ажалшадай эдэбхи зориг бадаруулна. Ажалай түрүүшүүлэй түрүү зэргэдэ Залуушуулай Димитровскэ коммунис холбооной гэшүүд жагсана.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Благоевградтахи «Гоце Делчев» комбинадай цех соо. Эдэ залуу басагад үдэр бүриингөө даабари 110—115 процент дүүргэнэ.

БТА—ТАСС-ай фото.

ХИЛЫН СААНАҺАА
ТАСС АПН

ЭБ НАЙРАМДАЛ БЭХИЖҮҮЛГЫН АША ТУҺАДА

Дэлхэйн хэблэлэй һанамжын ёһоор, КПСС-эй XXVI съезд совет арадта, мүн уласхоорондын байдалда түүхэтэ үйлэ хэрэг болохо байна. Бүхы хүн түрэлтэнэй аша туһада коммунис байгуулалтын, эб найрамдал бэхижүүлгын ба шахардуу байдал һуларуулгын хэрэгтэ совет арадай шэнэ амжалтануудые туйлахын тула научна үндэһэ һууритай эрхэ байдал байгуулха КПСС-эй ленинскэ хараа шэглэлээр нэбтэрһэн КПСС-эй ЦК-гай проект съезд дээрэ зүбшэн хэлсэгдэхэ байна гэжэ олониитын дунда мэдээсэлнүүдые дэлгэрүүлэн тараадаг хэрэгсэлнүүд, ниитын ба политическэ элитэ мэдээжэ ажал ябуулагшад батална.

КПСС-эй ЦК-гай проект дотор табигдаһан түсэбүүдые бэелүүлгэ мүнөө үеын эб найрамдал сахидаг эгээл залан сэхэ, эгээл нүлөө ехэтэй хүсэнэй — Советскэ Союзай экономическа, политическэ, мүн сэрэгэй хаба шадалые дээшэлүүлхэ байна гэжэ Чехословакиин **«Руде право»** газетэ бэшэнэ.

КПСС-эй ЦК-гай проект теоретическэ ба практическа ехэ удха шанартай юм гэжэ СЕПГ-гэй ЦК-гай орган — **«Айнхайт»** журнал (ГДР) тэмдэглэнэ. Өөһэдынгөө ороной хүгжэлтын дүй дүршэлые зохёохы ёһоор согсолхоһоо гадна, бусад социалис гүрэнүүдэй дүй дүршэлые хараада абана гэжэ журнал бэшэнэ. Совет үүдэй ороной эб найрамдалта хэлбэришэгүй хараа шэглэлые, социализм болон эб найрамдалай таһаршагүй нэгэдэлые энэ документ бүхы дэлхэйн хүн зондо бата найдамтайгаар харуулна.

ФРГ-гэй худалдаа наймаанай бүлэгэархидые КПСС-эй ЦК-гай проект ехэтэ һонирхуулба. Советскэ Союзай экономикын хурдан түргэн хүгжэлтэ СССР-эй ба ФРГ-гэй хоорондохи али алиндань ашатай туһатай худалдаа наймаанай-экономическа харилсаае хүгжөөхын тула үргэн ехэ арга боломжо нээнэ гээд эдэнэр тэмдэглэнэ. Советскэ Союзай зүүн районуудые хүгжөөхэ талаар проектээр хараалагдаһан хэмжээнүүд илангаяа ехэ удха шанартай байна гэжэ «Дрезднер банк» правлениин гэшүүн **Фон дер Деккен** тэмдэглээ. Баруунай оронуудтай худалдаа наймаагаа хүгжөөхөөр СССР-эй бэлэн байлгаһаа металлурги, машина бүтээлгэ, мүн Баруун Германиин промышленностиин бусад һалбаринууд нэн түрүүн олзотохо байна.

Проектээр хараалагдаһан совет промышленностиин ургалтанууд капиталис оронуудай хүгжэлтэһөө һураггүй ехэ байна гэжэ Францин **«Экономя э политик»** журнал тэмдэглэнэ.

Совет арадай байдалые саашадань һайжаруулха талаар шэглүүлэгдэһэн КПСС-эй стратеги ехэ баяр түрүүлнэ гэжэ Кипрэй Тариашадай холбооной Генеральна секретарь, парламентын депутат **Х. Михаилидис** мэдүүлбэ. Урда тээхи табан жэлнүүдэй дүнгүүдые мэдэхэ байһан дээрэһээ Ленинэй партиин хүтэлбэреэр совет арадай коммунизм байгуулгада, экономическа ба социальна асуудалнуудые шиидхэлгэдэ. Совет гүрэнэй хүсые бэхижүүлгэдэ шэнэ амжалтануудые туйлаха байһандань найданабди.

КПСС-эй XXVI съезд хадаа түүхэтэ удха шанартай үйлэ хэрэг болоно гэжэ Мексикын Социалис арадай партиин ЦК-гай Генеральна секретарь **Х. Крункшанк** хэлэбэ. Ленинэй партиин съезд жаргалта ерээдүй тээшээ хүн түрэлтэнэй эрмэлзэлэй шэнэ шата болохо юм. Бэеэ дааһан байдалайнгаа түлөө, буу зэбсэг бүтэн гаргалгые болюулхын түлөө, уласхоорондын шахардуу байдалые һуларуулхын түлөө тэмсэдэг эб найрамдалда дуратай бүхы арадуудта шухала удха шанартай байха юм.

КПСС-эй ЦК-гай проект Советскэ Союзай ба Японой хоорондо али алиндань ашатай туһатай экономическа харилсаае хүгжөөхын тула ехэ арга боломжонуудые тогтооно гэжэ Японой «Исудзу дзидося» гэдэг автомобильна эгээл ехэ компаниинуудай нэгэнэй уласхоорондын таһагые даагша **С. Аикава** тэмдэглэбэ. Хүршэнэр байһан туладаа Советскэ Союз болон Япон хани харилсаатай байха ёһотой гэжэ тэрэ мэдүүлээ. Манай компани совет гадаадын худалдаа наймаанай эмхинүүдтэй холбоо барисаа тогтоолгын баян дүй дүршэлтэй юм. Али алиндамнай ашатай туһатай холбоо барисаагаа саашадаашье хүгжөөхые хүсэнэбди.

ТҮСЭБ БА БЮДЖЕТ БАТАЛАГДАА

ВАРШАВА. 1981 оной арадай ажахын түсэб тухай тогтоол ПНР-эй Сеймэй эндэ болоһон сесси дээрэ бүгэдын дуугаар баталагдаа. Орон доторхи экономическа байдалай орёо болоһон, зүришэлдөөтэ байдал зайсуулха шухала тухай тэрэ документ доторнь тэмдэглэгдэнэ.

Эгээн бага олзо оршотой бүлэнэрэй хэрэглэлэй хэмжээе мүнөөнэй хэмдэнь үлөөхэ, бусад зоной ба бүлэнүүдэй хэрэглэмжын хэм хэмжээе экономикын арга боломжонуудые хараадуулан тодорхойлхо гээшэ арадай ажахын түсэбэй социальна гол зорилго болоно.

1981 оной Гүрэнэй бюджет тухай хуулиие Сейм нэгэ һаналтайгаар баталба.

Сеймэй депутадууд правительствын бүридэлые хубилгаха тухай ПНР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ В. Ярузельскиин дурадхалые баталаа.

АРАД ЗОНОЙ ЭЛҮҮР ЭНХЫН ТУЛА

КАБУЛ. Афганистанай Демократическа Республика оронойнгоо ажалшадай элүүр энхые хамгаалгада ехэ анхарал хандуулна.

Кабулдахи «Нур» гэжэ клиникэ нюдэнэй үбшэнүүдые эмшэлэлгын талаар медицинскэ суутай эмхи зургаануудай нэгэн гээд эндэ тоологдоно. 1980 ондо энэ клиникэ 42,5 мянга гаран үбшэнтэниие шалгаһан, эмшэлһэн байна. Үдэр бүри 150 гаран хүн ерэжэ, эмшэлүүлдэг,— гэжэ тэрэнэй директор М. Ширзой хөөрэнэ.

Жэлэй туршада эндэхи медицинскэ хүдэлмэрилэгшэдэй хүсөөр 3000 гаран операци хэгдээ. Тиигээд олохон хүнүүдэй нюдэнэй үбшэ эдэгээжэ, харадаг болгоһон байна. Клиникын дэргэдэхи стационар нюдэнэй үбшэнүүдые эмшэлэлгын талаар мүн лэ ехэ туһа хүргэнэ.

Ф. КАСТРЫН ХЭЛЭҺЭН ҮГЭ

ГАВАНА. Тариашадай национальна нэгэдэлэй (АНАП) национальна комитедэй пленум эндэ болооо. Кубын Компартиин ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь, республикын Гүрэнэй Соведэй ба Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Фидель Кастро тэрэнэй түгэсхэл дээрэ үгэ хэлэхэдээ, Кубын арадай патриотизмда, ороной экономикые хүгжөөхэ, тэрэнэй өөрыгөө хамгаалха хүсэ шадалые бэхижүүлхэ талаар шэглүүлэгдэһэн хүсэлэл оролдолгонуудта үндэр сэгнэлтэ үгэбэ.

Мүнөөнэй оршон байдалда Куба өөрыгөө хамгаалха хүсэеэ бэхижүүлхэ баатай болоно гэжэ тэрэ хэлээ. Гэхэ зуура оромнай зохёон байгуулхы ажал ябуулгаяа һуларуулхагүй юм. Энэ жэлэй саахарай тростник хуряалга хүдөөгэй ажалшадай үүсхэл эдэбхиин гэршэ жэшээ болоно. Революционно Кубын бүхы түүхэдэ эгээл аша үрэ ехэтэй жэл болоһон байха юм.

Ороной хүдөө ажахын хүгжэлтэдэ шухала хубитаяа оруулдаг кооперативна хүдэлөөнэй амжалтанууд туйлай ехэ байна гэжэ Кубын хүтэлбэрилэгшэ зааба.

АНАП Кубын революцида ехэ үүргэ дүүргээ гэжэ Ф. Кастро үгынгөө түгэсхэлдэ хэлээ. Кубын Компартиин политикые энэ нэгэдэл хэлбэришэгүйгөөр дэмжэдэг байна.

Арадта харша политикын үрэ

БУЭНОС-АЙРЕС. Үнгэрһэн жэлдэ Чилиин фашис хунта гадаадын оронуудта 11.239 миллион долларой үридэ ороһон байна гэжэ Сантьягада хэблэгдэн гарадаг «Экономик и файнэншл сервей» бюллетень мэдээсэнэ. Энэнь 1979 онойхиһоо 32,8 процентээр ехэ болоно. Мүнөө Чилиин хүн бүхэндэ гадаадын энэ үри шэриһээ дунда зэргээр 1000 доллар хүртэнэ бшуу.

Уласхоорондын ШЭНЖЭЛЭЛ

ЭБ НАЙРАМДАЛАЙ ХЭРЭГТЭ ШУХАЛА ТУҺА НЭМЭРИ

Индиин ниислэл хотын эрдэм наукын ордон соо февралиин 9-һөө 13 хүрэтэр уласхоорондын шухала удха шанартай уулзалга болобо. Сэрэгэй бүлэглэлдэ хабаадахагүйн түлөө хүдэлөөнэй 20 жэлэй ойе тэмдэглэхын, урдаа табигдаһан гол зорилгонуудаа зүбшэн хэлсэхын тула, эб найрамдал ба аюулгүй байдал бэхижүүлхын түлөө, колониализм ба расизмын үлэгдэлнүүдые усадхахын түлөө тэмсэлэй, сэрэгэй бүлэглэлдэ хабаададаггүй гүрэнүүдэй бэеэ даанхай байдалда империалис хүсэнүүдэй хашалтада эсэргүү тодорхой арга замуудые хараалхын тула гадаадын хэрэгүүдэй министрнүүд эндэ суглараһан байна.

Хорин жэлэй туршада үргэлжэлжэ байһан сэрэгэй бүлэглэлдэ хабаадахагүйн түлөө хүдэлөөн хадаа эб найрамдалай ба уласхоорондын харилсаа холбооной хэрэгтэ туйлай ехэ туһа нэмэри оруулха үүргэтэй, дэлхэйн үйлэ хэрэгүүдые шиидхэлгэдэ тон шухала, улам ургажа байһан хүсэн болонхой гээд Делидэ зарлагдаһан хуралдаанда хабаадагшадта Л. И. Брежневэй эльгээһэн амаршалга дотор тэмдэглэгдэнэ. 1961 ондо Белградта зарлагдаһан түрүүшын конференцидэ оройдоо 25 гүрэнэй хабаадаһан һаа, мүнөө энэ хүдэлөөнэй зэргэдэ нэгэ хахад' миллиардһаа дээшэ хүн зонтой 100 шахуу гүрэн жагсанхай.

Иимэ ехэ хүдэлөөнэй өөрынгөө бүридэлэй талаар элдэб хараа бодолтой байхань ойлгосотой ааб даа. Тэрэнэй зарим хабаадагшад социально-политическэ харилсаанай талаар бэе бэеһээ ехэ илгаатай гээшэ. Ушар иимэһээ амжалтатайгаар урагшаа дабшаха хэрэгтэнь бага бэшэ бэрхэшээлнүүд тохёолдоно, империализмын, колониализмын ба ээрхэн зонхилолгын хүсэнүүд өөһэдынгөө харата зорилгонуудые бэелүүлгэдээ тэдэниие хэрэглэнэ. Харата ябуулга хэдэг эдэ хүсэнүүдтэ сохилто үгэхэ ба империализмда эсэргүү хамтын зорилгын аша туһада хүдэлөөнэй нэгэдэлые бэхижүүлгэ — Делидэ болоһон зүблөөндэ хабаадагшадай урда табигдажа байһан гол зорилгонуудай нэгэн болоно.

Гадаадын хэрэгүүдэй министрнүүдэй Делидэ болоһон зүблөөнэй хүдэлмэриин дүнгүүд юу харуулааб гэхэдэ, колониализм ба империализмын дарлалтаһаа сүлөөрһэн оронуудай бэеэ даанхай байдал ба уласхоорондын аюулгүй байдал бэхижүүлхын түлөө тэмсэлдэ сэрэгэй бүлэглэлдэ хабаадахагүйн түлөө хүдэлөөнэй үүргые дээшэлүүлхэ замда үшөө нэгэ шухала алхам хэгдэбэ гээшэ. Сэрэгэй бүлэглэлдэ хабаадахагүйн түлөө хүдэлөөнэй бии болоһонһоо хойшо 20 жэлэй ойдо зорюулагдаһан резолюци, дэлхэйн арадуудта хандаһан хандалга зүблөөн дээрэ нэгэн дуугаар баталан абтажа, хамтын Деклараци һайшаагдаһан байна.

Уласхоорондын шухала удха шанартай эдэ документнүүд дотор шэнэ дайнай аюулые зайсуулха, дэлхэйн бүхы арадуудта эб найрамдал ба аюулгүй байдал хангаха талаар хүсэл оролдолгоёо эдэбхижүүлхээр бүхы гүрэнүүд болон правительстванууд уряалагдана. Сэрэгэй бүлэглэлнүүдтэ хабаадахагүйн түлөө хүдэлөөн эб найрамдалай ба уласхоорондын аюулгүй байдалай хэрэгтэ хубитаяа ехээр оруулха, амгалан ёһоор зэргэ оршон ажаһууха ёһо гуримые бодото дээрэнь шууд сэхээр бэелүүлхэ гээшэ хэзээ хэзээнэйхиһээ онсо шухала гэжэ дээрэ дурсагдагша документнүүд дотор тэмдэглэгдэнэ.

Хүн зониие олоор хюдан алаха энэ түсэб ба хүсэл эрмэлзэлэйнь Баруун Европын арадуудай дурыень гутаангүй, үүр сухалыень хүргэнгүй байхын аргагүйнь ойлгосотой ааб даа. Америкын ядерна дайгаар жүрөөдэгшэдэй бэлдэжэ байһан түсэбөөр туршалгада табигдаха туулануудай үүргэ дүүргэхэ ябадалые тэдэнэр эрид шууд буруушаана, хүн зониие хюдаха зэрлиг һургаалай хохидолдо орохые огто хүсэнэгүй. «Нейтронно бомбонуудые бүтээн гаргажа, Баруун Европодо тараан тодхохо түсэбые Холбоото Штадууд дахин һэргээһэн ушар хадаа ниитын байгуулалтын хамаг хүгжэлтые усадхаха аюулда хүргэжэ болохо»,—гэжэ Англиин неделидэ нэгэ удаа гарадаг «Юнити» газетэ онсолон тэмдэглэнэ.

Баруун Европын зарим оронуудай засагай хүтэлбэри баригшадай дунда Пентагоной шэнэ баалалтанууд ехэ һанаа зоборитойгоор, айнгяар угтагдаба. Буу зэбсэг ехээр бүтээн гаргалгада зорюулагдаһан США-гай мүнөөнэй захиргаанай түсэбүүд ядерна дайнай аюулые ехээр үргэдхэнэ, тиимэһээ олон оронуудай арадуудай зүгһөө эрид шууд буруушаалга ба эсэргүүсэлтээр угтагдана гэжэ политическэ элитэ олон ажал ябуулагшад мэдүүлнэ.

США-һаа Советскэ Союз тад ондоогоор, хүн зониие олоор хюдаха шэнэ түхэлэй буу зэбсэг ба тиимэ зэбсэгэй шэнэ системэ зохёолго болон бүтээлгые хориход тухай хэлсээ баталхые гансахан дурадхана бэшэ, харин энэ асуудалые бодото дээрэнь бэелүүлхын түлөө—ядерна бүхы түрэлэй буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргалга болюулжа, бии байһан бүхы нөөсыень удаа дараалуулан эсэстэнь хүрэтэр сүм усадхахын түлөө тэмсэнэ гээд хилын саадахи хэблэлэй олохон тайлбаринууд соо тэмдэглэгдэнэ. Советскэ Союзай энэ дурадхал бүхы дэлхэй дээрэ улам үргэнөөр дэмжэгдэжэ байна.

ПЕНТАГОНОЙ АЮУЛТА ТҮСЭБҮҮД

США-гай шэнэ захиргаанай үндэр тушаалта түлөөлэгшэдэй һүүлэй үедэ хэлэһэн милитарис хүсэлтэй үгэнүүдээрнь зорижоһон Пентагон эб найрамдалай хэрэгтэ аюултай харата ябуулганууды эмхидхэжэ байна. Баруун Европодо тараан тодхогдоһон американ ракетэнүүдые нейтронно боеголовконуудаар хангаха гэһэн проект архив сооһоо дахяад гаргагданхай. Бүгэдэндэ мэдээжэ болоһоной ёһоор, 1978 ондо дэлхэйн олониитын туйлай ехээр зэбүүрхэн буруушааһанай һүүлээр Холбоото Штадууд хүн зониие олоор хюдан алаад, элдэб зөөри хогшолнуудыень бүрин бүтэнөөр үлөөдэг үзэгдөөгүй ехэ аюултай энэ зэбсэг бүтээн гаргалгаһаа арсаха баатай болоо һэн. Энэ асуудалай талаар Картерай захиргаанай шиидхэбэри буруу байһан, тиимэһээ республиканецуудай правительство нейтронно бомбонуудые бүтээн гаргалгые бэелүүлэн, Баруун Европын оронуудай газар дээрэ тодхохо хүсэлэнтэй гэжэ США-гай обороны министр Уайнбергер гэгшэ мэдүүлээ.

Пентагоной гэмтэ түсэбүүдээ дахяад һэргээжэ байһан ушар юун тухай гэршэлнэб гэхэдэ, американ сэрэгэйхид засагай хүтэлбэри барижа байһан ангинуудай хараһаар байтар ядерна буу зэбсэгүүдэй «хэрэглэгдэжэ боломо» системэнүүдые зохёон байгуулха ба бэелүүлхэ хараа бодол үсэд нэтэрүүгээр ябуулжа байна. Тэдэнэр ехэ хонжоо наймаанай зээд-баяшуулай һанаае заһаһан шэнгеэр: таанадта айха юумэн огтошье үгы, бункернууд соогоо хоргодоод һууна бээзт, хубиинтнай эд зөөри, хамаг баялигтнай яахашьегүй, бүтэн бүрин үлэхэ гэжэ хэлэнэ. Тэдэ нигэжэ хэлэгдэдэгынь «хизаарлагдаһан ядерна дайн» хэхэ арга боломжо ба хэхэ хэрэгтэй байһаниие хараалһан президентын 59-дэхи мэдээжэ болоһон директивээр һайшаан дэмжэгдэнэ.

СОЦИАЛИЗМЫН ДАЙСАДАЙ ХАРАТА ЯБУУЛГАНУУД

Үнгэрһэн неделидэ Варшавада ПОРП-ын ЦК-гай 8-дахи пленум ба Польшын Сеймэй сесси боложо, орон доторхи байдал гуримшуулха ба социализмын үндэһэ һуурие бэхижүүлхэ талаар шухала шиидхэбэринүүд абтаба. Гэхэтэй хамта профсоюзай «Солидарность» гэжэ нэгэдэлэй олохон эмхинүүдтэ социализмда эсэргүү тэмсэлшэдэй ажал ябуулгын үргэдһэн дээрэһээ һанаа зоборито байдал тохёолдоно гээд пленумэй шиидхэбэри дотор хэлэгдэнэ. Иимэ байдалай тохёолдожо байһаниие ямар юумэн гэршэлнэб гэхэдэ, политическэ талаар социализмда эсэргүү удхатай материалнууд хэблэлдэ толилогдоно, «Солидарностиин» хүтэлбэрилхы зарим ажал ябуулагшад ямаршье харюусалгагүй, социализмда яаха аргагүй эсэргүү үгэнүүдые хэлэжэ, харша ябуулгануудые хэжэ, хүтэлбэрилхы хүдэлмэрилэгшэдтэ үндэһэ баримтагүй хардалга гүрдэлгэ хэжэ, хүн зоной амгалан байдал хүлгүүлнэ, ниитын журам эбдэнэ.

Пленум дээрэ үгэ хэлэгшэд социализмда эсэргүү хүсэнүүд Польшодо мүнөөдэр бии болоо бэшэ гэжэ тэмдэглээ. Социализм байгуулгын эхинһээ тэдэнэр хамаг дабшалтадань һаад тохёолдуулхые ходо оролдожо байһан. Мүнөө тэдэнэй харата ябуулганудай хараа баиса үргэдэжэ байһаниие юугээр тайлбарилтайб гэхэдэ, баруун оронуудтахи, нэн түрүүн коммунизмда эсэргүү американ түбүүд Польшын социализмда эсэргүү хүсэнүүдтэ али болохо туһаламжа үзүүлнэ. Тэдэнэй зүгһөө гансахан финансова, материальна ба политическэ туһаламжа хүргэгдэнэ бэшэ, үшөө буржуазна пропагандын бүхы хүсэн — газетэнүүд, журналнууд, телевидени, радио — сүм элсүүлэгдэнхэй.

США-гай правительствын хиналта доро байдаг «Голос Америки» ба бусад радиостанцинууд Польшодо зорюулагдаһан дамжуулганууд соогоо худал хуурмаг, харата муухай хардалга гүрдэлгэ хэжэ байгаад, Польшодохи байдалда гадаадаһаа нүлөөлхые оролдоно, тэрэнь бодото дээрээ ПНР-эй дотоодын хэрэгүүдтэ сэхэ хамааралга болоно. Энээнһээ гадна Польшын хүн зоной дунда Советскэ Союз тушаа харша мэдэрэл дэлгэрүүлхэ зорилго эдэ радио-дамжуулганууд баримтална. Баруун оронуудай Польшын дотоодын хэрэгүүдэй хамааралга гансахан радио-дамжуулгаар хизаарлагдана бэшэ.

Америкын хэблэлдэ толилогдоһон мэдээсэлнүүдэй ёһоор, «Солидарность» гэжэ организаци баруун оронуудһаа 265 мянганһаа бага бэшэ доллар, тэрэ тоодо американ профсоюзуудай АФТ-КПП гэжэ нэгэдэлһээ 165 мянган доллар тэдхэмжэ абанхай. Американ энэ нэгэдэлэй ЦРУ-тай нягта холбоо барисаатай байһаниинь үнинэй мэдээжэ юм. Энэ мүнгэн тэдхэмжын хаана, ямар зорилготойгоор хэрэглэгдэхэ байһаниинь США-гай гүрэнэй департаментын советник байһан Соннефелдт гэгшын хэлэһэн үгэһөө мэдээжэ болоно. Вашингтондо тэрэ үгэ хэлэхэ зуураа, Зүүн Европын оронуудта политическэ бүридэлыень «аалиханаар һандарган унагааха» эрхэ байдал байгуулан, социализмые усадхаха ябадалда США али болохоор туһалха ёһотой гэжэ ямаршье нюуса далдагүйгөөр мэдүүлһэн байха юм.

Социализмын үндэһэ һуурие бэхижүүлжэ, Польшын дайсадта сохилто үгэхэ хэрэгтэ ПОРП-ын ЦК-гай 8-дахи пленумэй ба ПНР-эй Сеймэй сессиин шиидхэбэринүүд зорюулагданхай. ПОРП-ын ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь С. Каниин пленум дээрэ онсолон тэмдэглэһэнэй ёһоор, революцида эсэргүү ябуулганууд Польшодо урагшагүйдэн һалаха.

Г. ШИШКИН.
(ТАСС).

СЭНХИР ЭКРАН

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 8.55 — Дамжуулгын программа. 9.00 — «Время». 9.40 — Үглөөнэй гимнастика. 10.05 — «Карл Маркс. Залуу наһандаа» (4-дэхи сери). 11.10—«Д. Шостаковичой гурбан прелюди». 11.20 — «Киногоор аяншалагшадай клуб». 12.20 — Шэнэ һонин. 15.25 — Дамжуулгын программа. 15.30 — Шэнэ һонин. 15.50 — «Экран» гэжэ творческо нэгэдэлэй баримтата фильмүүд харуулагдаха. 16.45 — **«Паргбилет тушаа үгэ».**

Улаан-Үдэ. 17.30 —«Байгал» — мэдээсэлэй программа (буряадаар). 18.00 — **«КПСС-эй XXVI съездын делегадууд тухай хөөрэнэбди».**

Москва. 18.20 — **«Ажабайдалай харгы дээрэ».** Москва хотын ПТУ-нуудай һурагшанар ба ПТУ дүүргэгшэдэй үдэшэ. 19.30 — «Зураг бүхэндэ — наран!» 19.45 — «Мүнөөдэр — түби дэлхэйдэ». 20.00 — «Ород арадай дуун зэдэлнэ».

Улаан-Үдэ. 20.15 —**«Ерээдүйн хараа түсэбүүд»** — (1-дэхи дамжуулга). 20.45 — «Зүүн Сибирь» — киножурнал.

Москва. 20.55 — «Карл Маркс. Залуу наһандаа» (5-дахи сери). 22.00 — «Время». 22.35 — «Уран зохёолшо М. Алексеевтэй уулзалга». 00.05 — «Мүнөөдэр — түби дэлхэйдэ».

ХОЕРДОХИ ПРОГРАММА

Москва. 17.00 — «П. И. Чайковскиин балетүүдһээ вальснууд». 17.50 — «Ород хэлэн».

Улаан-Үдэ. 18.20 — Сонсохолнууд. 18.30 — Үхибүүдтэ — «Войди в свой лес». 18.50 — Түрүү дүй дүршэл тухай кино-мэдээсэл. 19.20 — «Зүүн жэнүүдтэй сасуулагдаха жэнүүд».

Москва. 20.15 — «Баташалга» — телеальманах.

Редактор
Р. Б. ГАРМАЕВ.

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД. ИНДЕКС: 670000

г. УЛАН-УДЭ, ул. ЛЕНИНА, 35, редактор—2-54-54, приемная —2-54-93, зам. редактора—2 68-08, зам. редактора—2-62-62, отв. секретарь —2-50-52, секретариат—2-66-76, отделы: партийной жизни—2-60-91, пропаганды—2-56 23, промышленности и строительства—2-61-35, сельского хозяйства —2-64 36, 2-63-86 советского строительства и быта—2-69-58, культуры и школ—2-60-21 информации—2-34-05, перевод—2-54-93, писем и селькоров —2-67-81, корректорская 2-35-95, машинное бюро—2-57-63, фотолаборатория—2-33-61, отдел объявлений—2-65-54.

Республиканская типография Государственного комитета Бурятской АССР по делам издательств полиграфии и книжной торговли.
Н-00342. Заказ № 40. Индекс 5901.